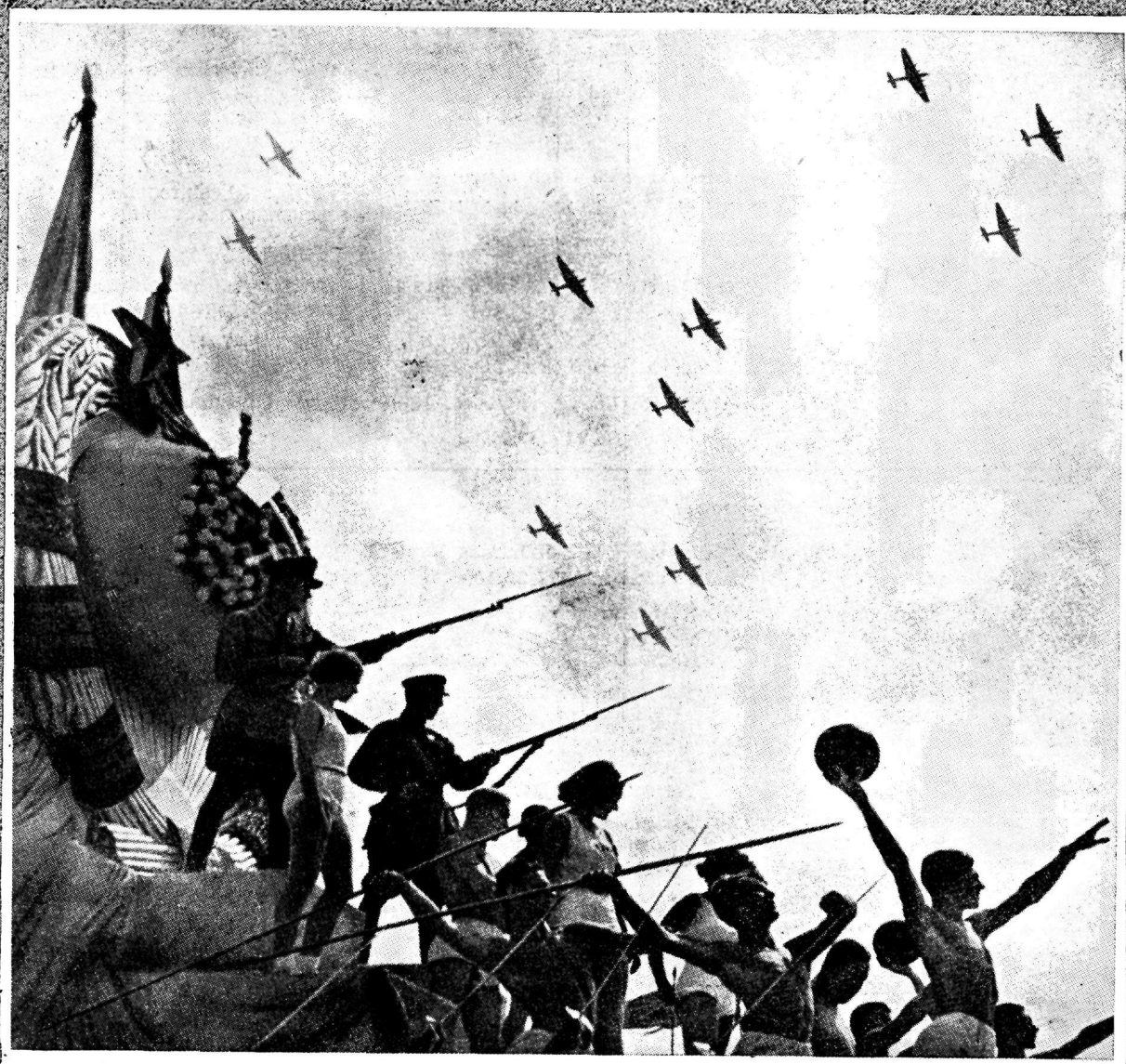

SODUR

XXII AASTAKÄIK ■ 30.08.40. ■ Nr. 35—36

SÕJANDUSLIK AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 35—36 — 1940.

Sisustik:	Lk.	Содержание:	Стр.
Noorsoopäeva puhuks	767	Ко дню юности	767
ENS Vabariigi stalinlik Konstitutsioon	769	Сталинская Конституция ЭССР	769
Punaväe kolm iseärasust	777	О трех особенностях Красной Армии	777
Kapten U. Parrest: NSV Liidu Tööliste ja Talurahva Punaväe sisekorrast	780	Капитан У. Паррест: О внутренней службе РККА	780
Major med. R. Tuisk: Sanitaarteenistuse korraldus sõja ajal	784	Майор Р. Туйск: Военно-санитарная служба во время войны	784
Leitnant E. Raendi: Märkmeid õhukaitse-suurtükkide tulejuhtimisvahendeist.		Лейтенант Э. Раенди: Заметки о приспособлениях для ведения стрельбы противоздушных орудий.	
Kapten A. Kriisk: Poliitiline kasvatus Õhukaitse-väeosades	789	Капитан А. Крииск: Политическое воспитание в частях противовоздушной обороны ЭССР	789
BIBLIOGRAAFIA:		БИБЛИОГРАФИЯ:	
— A. R-k: Sõda õhus	791	— А. Р-к: Война в воздухе	791
— Kk: Õhujõudude positsioonid Vaiksel ookeanil	792	— Кк: Позиции военновоздушных сил в Тихом океане	792
— -ms-: Uut välikindlustustööde alal	793	— -мс-: Новое в самоокапывании пехоты и артиллерии	793
— E. V.: Sõjaväeajalehtede sisu tuleb otsustavalt parandada	794	— Э. В.: Решительно улучшить работу дивизионных газет	794
MEELELAHUTUSOSA:		ОТДЕЛ ДОСУГА:	
— E. Laidsaar: Kapral Pension arutab tõiseid probleeme	792	— Э. Лайдсаар: Капрал Пенсия обсуждает серьезные проблемы	792
— Male	800	— Шахматы	800

Kaane pilt: Riigikaitse vajab nii füüsiliselt kui ka vaimselt arenenud noorsugu.

Vastutavtoimetaja kolonelleitnant **Johannes Reinola.**

Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk.**

Telefon nr. 477-20/163.

Kodune tel. nr. 477-20/3-22.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.

Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.

Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käskkirju alal ei hoita.

„Sõdur“ ilmub kuni 4 korda kuus.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.

Poolaastas — kr. 3.00.

Veerandaastas — kr. 1.50.

Üksiknumber — kr. 0.20.

Noorsoopäeva puhuks.

1. septembril pühitseme suure pidulikusega noorsoopäeva. Olgu sel puhul meenutatud, et see iga-aastane pidupäev, olgugi et ta on rahvusvahelise iseloomuga, tuleb meil korraldamisele esmakordselt. Seda põhjusel, et siiani meil ei peetud vajalikuks pöörata sellele päevale tähelepanu, kuna ta ideoloogiliselt oli vastuolus meil seni valitsenud kapitalistliku ja šovinistliku maailmavaatega. On ju see noorsoopäev olemuselt puhtsotsialistliku iselaadiga. Noorsoopäev tähistab sotsialistliku noorsoo väljaastumist rahu huvides, resp. väljaastumist imperialistliku sõja vastu.

See oli suure imperialistliku sõja ajal 1915. aastal aprillikuus, kui Bernis — Šveitsis — kokku astunud sotsialistlike noorsoo-organisatsioonide rahvusvaheline konverents otsustas korraldada igal aastal rahvusvahelist noorsoopäeva. See otsus oli küll protestiks imperialistliku sõja vastu, kuid Berni konverents ei andnud rahvusvahelisele noorsooliikumisele revolutsioonilist suunda, s. o. loosungit revolutsiooniliseks võitluseks sõja vastu. Rahvusvaheline noorsooliikumine sai õige suuna vaid Lenini eestvõitlemisel, kes välja kuulutas loosungi — muuta imperialistlik sõda sõjaks kurnajate vastu, resp. kodusõjaks. Enamlased, eesotsas Lenini ja Staliniga vabastasid noorsoo reformismi mõju alt ja valmistasid seega ette noorsoo Kommunistliku Internatsionaali loomise võimalusi, mis toimus, nagu teame, 1919. aastal.

Rahvusvaheline noorsoopäev tuli esmakordselt korraldamisele 3. oktoobril 1915. aastal. Selle päeva korraldamisest ja läbiviimisest võttis osa enam kui 100.000 noort mitmesuguseis riiges nii Euroopas kui ka Ameerikas.

Teine rahvusvaheline noorsoopäev — 1916. aastal — möödus Liebknecht'i areteerimise vastase võitluse tähe all. Seda päeva tähistavad massilised demonstratsioonid, koosolekud ja miitingud Saksa maal, Austria-Ungaris, Ameerikas ja mujal.

Veel suuremal määral võttis osa noorsugu kolmandast rahvusvahelisest noorsoopäevast aastal 1917. Siis astus välja esmakordselt ka Venemaa revolutsiooniline noorsugu, kandes demonstratsioonidel enamlisi loosungeid.

Sellest ajast alates on noorsoopäeva pidustused N. Liidus muutunud väga populaarseks, tõmmates kaasa laialdased rahvamassid.

N. Liidu rahvaste suur juht ja isalik õpetaja suur Stalin on noorsoo kasvatusküsimustele osutanud suurt huvi ja tähelepanu. Ta on lakkamatult rõhutanud oma kõnedes ja töödes:

„Noorsugu — see on meie tuleviku, meie lootus. Noorsugu peab asendama meid, vanakesi. Tapeab viimameie võitluslipu võidurikkale lõpule.”

Need Stalini sõnad on olnud teenäitajaiks noortele Nõukogude patriootidele. Kogu maailma noorsoo pilgud on suunatud lootusrikkalt sotsialistliku maa vabale noorsoole. Nõukogude maa noorsoo eeskujuga õhutab kapitalistlike maade töötavat noorsugu ja ergutab neis tahet otsustavaks võitluseks imperialismi vastu.

Nõukogude Liidu noorsoo esirinnas sammub kommunistlik noorsoo liit (komsomol). See Nõukogude komnoorte liit on loodud, üles kasvatatud ja karastatud enamlaste partei poolt. Lenini-Stalini komnoorte jõud ja tugevus seisneb selles, et neid juhivad ja abistavad Lenini-Stalini par-

tei. Kuid sotsialistlikud komnoored omalt poolt on samutigi tõhusalt abistanud parteil saavutada oma kuulsusrikkaid eesmärke.

Oktoobri-revolutsiooni ja kodusõja päevil olid noored võitlejate esimestes ridades.

Esimese ja teise stalinliku viisaastaku päevil, millal hiiglaulatuseliku Nõukogude-maa kaugemaiski nurkades algas ajaloos seni nägemata võimas ülesehitustöö, samusid jällegi noored nende eesridades, kes ehitasid tehaseid, elektri jaamu, kaevandusi, raudteid jne. — näidates üles massiliselt ettevõtlikkust, julgust ja piirimat optimismi.

Magnitogorski kõrgahi nr. 2 näiteks on täielikult üles ehitatud komnoorte poolt. Viimased astusid sotsialistlikku võistluse kõrgahju nr. 1 ehitavate löök-töolistega, kellel oli juba püstitatud mõned korrad kõrgahjust. See mittevõrdne võistlus ei kohutanud komnoori. Neil oli kindel tahe võiduks. Ennastalgavuse, leidlikkuse ja taiplikkusega lootsid nad saavutada võitu ja saavutasidki. Isegi karmid külmad ja marulised tuuled ei suutnud neid ära kiskuda töö juurest. See sotsialistliku võistluse ilus võit haaras miljoneid inimesi ja sellest innustatuna nad hakkasid kõik püüdma samasuguste tagajärgede saavutamist.

Suure entusiasmi haarasid komnoored kinni Stalini loosungist omandada tehnika, luua uued kaadrid, kes valdaksid tehnikat täielikult. Kõikjal komnoored olid esireas sotsialistliku võistluse — stahhaanovliku liikumise — läbiviimisel, mida ergutas ja õhutas Stalin ise.

Kolmandama stalinliku viisaastaku ajal, kui Nõukogude Liit astus uude arenguajajärku, s. o. järk-järgulisse üleminekusse sotsialismist kommunismi, andusid Lenini-Stalini komnoored uue energia ja enamliku innuga ülesehitamistööle.

Lenin-stalinlik komnoorte kasvatus eeldab kommunismi ülesehitamise praktilise töö kokkukõlastamist ideeliste põhimõtetega. Ennastalgav võitlus sotsialistliku omandi kaitsmiseks, töödistsipliini tagamiseks, stahhaanovliku liikumise laiendamiseks, uute kaadrite ettevalmistamiseks, enamluse omandamiseks ja ajaloolise ülesande saavutamiseks — kinni

püüda ja ennetada majanduslikes suhetes peamisi kapitalistlikke maid Euroopas ja Ameerikas lähema 10—15 aasta jooksul — need on Lenini-Stalini komnoorte võitlusülesanded.

Võttes aktiivselt osa kommunismi ülesehitamistööst Nõukogude Liidus, Lenin-stalinlikud komnoored ei unusta ka oma rahvusvahelisi kohustusi — tugevdada vennalikke ja solidaarseid tundeid Nõukogude noorsoo ja kogu maailma töötava noorsoo vahel. Komnoored peavad alati meeles ja täidavad täpselt oma kuulsa õpetaja ja kasvataja — Stalini — näpunäiteid selle kohta, et „rahvusvahelisus on peamiseks ideeks, millega komnoorte töö peab olema läbi immutatud. Selles seisneb nende jõud. Selles peitub nende võimsus. On tarvilik, et rahvusvahelisuse vaim lehviks alati komnoorte üle“.

Nagu kõigest eespool toodust selgub, on Lenini-Stalini komnoorte tähtsus ja ülesanded suured ja vastutusrikkad. Seda tähtsust kriipsutab alla ka enamliku partei uus eeskiri, mis vastu võeti partei XVIII kongressil.

Selles partei eeskirjas on üteldud, et komnoorte organisatsioonidel on õigus osa võtta ja arutada partei organisatsioonidele pandavate küsimuste läbitöötamisest.

Nõukogude kord ja stalinlik konstitutsioon on taganud komnoortele osavõtu Nõukogudemaa kogu poliitilisest elust. Ka nõukogude rahvas on üles näidanud täielikku tunnustust ja suurt usaldust oma noorte vastu. Rahvas on valinud Nõukogude Liidu Ülemnõukogusse 284 noort rahvasaadikut, kuna liidu- ja autonoomsete vabariikide Ülemnõukogudes on noori rahvasaadikuid 1701. Partei ja valitsus paigutavad julgesti noorsugu juhtivaile kohtadele nõukogudes, majanduslikel aladel ja parteis. Noorsugu omalt poolt hindab seda partei, valitsuse ja kogu rahva usaldust, mis tiivustab teda veel ennastalgavamalt sotsialistlikule ülesehitamistööle.

Eeloleva noorsoopäevaga tähistab Nõukogude Liidu noorsugu oma seniseid saavutusi ja alustab uut etappi nõukogude rahvaste hüvangu ja õitsengu saavutamisel.

ENS Vabariigi stalinlik Konstitutsioon.

25. augustil 1940 Riigivolikogu võttis vastu ja kinnitas ENSV Konstitutsiooni, kuulutas enda ENSV ajutiseks Ülemnõukoguks kõigi õigustega, mis Ülemnõukogule on ette nähtud ENSV Konstitutsioonis, ja kujundas uued kõrgeimad riigivõimu-organid — Ülemnõukogu Presiidiumi ja Rahvakomissaride Nõukogu.

ENSV Konstitutsioon, mille alljärgnevalt avaldame täielikul kujul, on koostatud NSVL Konstitutsiooni alusel. Kuna viimane, nagu teame, on formuleeritud ja välja töötatud maailma töötava rahva suure juhi J. Stalini enda poolt, siis võime ka ENSV Konstitutsiooni täie õigusega nimetada stalinlikuks Konstitutsiooniks.

I PEATÜKK.

Ühiskondlik korraldus.

§ 1. Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik on tööliste ja talupoegade sotsialistlik riik.

§ 2. ENSV poliitiliseks aluseks on töötava rahva saadikute Nõukogud, mis on kindlustatud kapitalistide ja suurmaaomanike võimu kukutamise ja proletariaadi diktatuuri kehtimapaneku tagajärjel.

§ 3. Kõik võim ENSV-s kuulub linna ja maa töötavale rahvale töötava rahva saadikute Nõukogude kaudu.

§ 4. ENSV majanduslikuks aluseks on sotsialistlik majandussüsteem ja tootmisvahendite sotsialistlik omandus, mis on kindlustatud kapitalistliku majandussüsteemi likvideerimise, suurtööstusettevõtete tootmisvahendite eraomanduse kaotamise ja nende ettevõtete, pankade, transpordija sidevahendite natsionaliseerimise tagajärjel, sihiga täielikult kaotada inimese ekspluateerimine inimese poolt ja üles ehitada sotsialistlik ühiskond.

§ 5. Sotsialistlik omandus ENSV-s esineb kas riikliku omanduse (kogu rahva vara) või kooperatiivse omanduse kujul.

§ 6. Maa ning maapõuevarad, veed, metsad, suured tehased ja vabrikud, murrud, kaevandused, raudtee-, vee- ja õhutransport, pangad, sidevahendid, riigi poolt organiseeritud põllumajanduslikud suuretted (sovhoosid, masina- ja traktorijamad jms.), samuti ka kommunaalettevõtted kui ka suured majad linnades ja tööstuskeskustes on riigi omandus, see on kogu rahva vara.

§ 7. Kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondlikud ettevõtted ühes nende elusa ja elutu inventariga, kooperatiivsete organisatsioonide poolt toodetavad saadused, sa-

muti ka nende ühiskondlikud ehitused moodustavad kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondliku, sotsialistliku omanduse.

§ 8. Sotsialistliku majandussüsteemi kõrval on ENSV seadusega määratud piires lubatud üksiktalupoegade ja käsitöölise eramajapidamised ning väikesed tööstuslikud ja kaubanduslikud eraettevõtted.

§ 9. Seadusega määratud piires talumajapidamiste all olev maa kinnistatakse neile tasuta ja põliseks pidamiseks.

§ 10. Seadus kaitseb kodanike isikliku omanduse õigust nende töötuludele ja säästudele, elamule ning kodusele abimajapidamisele, majapidamise inventarile ja koduseile tarbeesemeile, isikliku tarvituse ja mõnusususe esemeile, samuti kodanike isikliku omanduse pärimisõigust.

§ 11. ENSV majandusliku elu määrab ja suunab riiklik rahvamajanduse plaan ühiskondliku rikkuse suurendamise, töötava rahva ainelise ja kultuurilise taseme järjekindla tõusu, NSVL sõltumatuse kindlustamise ja ta kaitsevõime tugevdamise huvides.

§ 12. ENSV-s on töö iga töövõimelise kodaniku kohus ja au — põhimõttel: „kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma“.

ENSV-s teostatakse sotsialismi põhimõtet: „igäühelt ta võimete järgi, igäühelt ta töö järgi“.

II PEATÜKK.

Riiklik korraldus.

§ 13. Vastastikuse abistamise teostamiseks majanduslikul ja poliitilisel, samuti ka riigikaitse alal Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik liitus vabatahtlikult üheõiguslike Nõukogude Sotsialistlike Vabariikidega: Vene NFSV, Ukraina NSV, Valgevene NSV, Azerbeidžani NSV, Gruusia NSV, Armeenia NSV, Turkmeeni NSV, Uzbeki NSV, Tadžiki NSV, Kazahhi NSV, Kirgiisi NSV, Karjala-Soome NSV, Moldaavia NSV, Leedu NSV, Läti NSV — liitriigiks nimetusega Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit.

Sellest sihist lähtudes ENSV tagab NSVL-le tema kõrgemate võimuorganite ja riigivalitsemise organite õigused, mis on määratletud NSVL Põhiseaduse § 14.

Väljaspool NSVL Põhiseaduse § 14 eeskirju ENSV teostab riigivõimu iseseisvalt, säilitades täielikult oma suveräänsed õigused.

§ 14. ENSV koosseisu kuuluvad maakonnad: Harjumaa, Järvamaa, Läänemaa, Petserimaa, Pärnumaa, Saaremaa, Tartumaa, Valgamaa, Viljandimaa, Virumaa, Võrumaa ja linnad: Tallinn, Tartu, Narva ja Pärnu, mis ei kuulu maakondadesse.

§ 15. ENSV-l on Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidust vaba väljaastumise õigus.

§ 16. ENSV territooriumi ei või muuta ilma ENSV nõusolekuta.

§ 17. NSVL seadused on kohuslikud ENSV territooriumil.

§ 18. Iga ENSV kodanik on ühtlasi NSVL kodanik.

Kõigi teiste liiduvabariikide kodanikel on ENSV territooriumil samasugused õigused kui ENSV kodanikel.

§ 19. ENSV võimkonda tema kõrgemate võimuorganite ja riigivalitsemise organite kaudu kuuluvad:

a) ENSV Põhiseaduse kehtimapanek ja selle täitmise järelevalve;

b) ENSV maakondade administratiiv-territoriaalse jaotuse, samuti maakondade ja valdade piiride määramine;

c) ENSV seaduseandlus;

d) riigikorra ja kodanike õiguste kaitse;

e) ENSV rahvamajanduse plaani kinnitamine;

f) ENSV riigieelarve kinnitamine;

g) riiklike ja kohalike maksude ja muude tulude kindlaksmääramine kooskõlas NSVL seadusandlusega, samuti kohalike eelarvete täitmise juhtimine;

h) kindlustus- ja hoiuasjanduse juhtimine;

i) vabariiklikku alluvusse kuuluvate pankade, tööstuslike, põllumajanduslike ja kaubanduslike ettevõtete ning organisatsioonide valitsemine, samuti kohaliku tööstuse juhtimine;

j) liidu alluvusse kuuluvate ettevõtete valitsemise ning seisukorra kontroll ja järelevalve;

k) maa kasutamise, samuti maapõuevarade, metsade ja vete kasutamise korra määramine;

l) linnade ja muude asustatud kohtade elamu- ja kommunaalrajanduse, elamuehituse ning heaolu juhtimine;

m) teedehitamine, kohaliku sideasjanduse ja transpordi juhtimine;

n) töö-seaduseandlus;

o) tervishoiu juhtimine;

p) sotsiaalkindlustuse juhtimine;

r) alg-, kesk- ja kõrgema hariduse juhtimine;

s) ENSV kultuurhariduslike ja teadus-

like organisatsioonide ning asutiste juhtimine ja üldvabariikliku tähtsusega kultuurhariduslike ja teaduslike organisatsioonide ja asutiste valitsemine;

t) kehakultuuri ja spordi juhtimine ja korraldamine;

u) ENSV kohtuorganite korraldamine;

v) ENSV kodakondsuse-õiguste andmine;

õ) ENSV kohtute poolt süüdimõistetud kodanike amnesteerimine ja neile armuandmine.

III PEATÜKK.

ENSV kõrgeimad riigivõimu-organid.

§ 20. ENSV kõrgeimaks riigivõimu-organiks on ENSV Ülemnõukogu.

§ 21. ENSV Ülemnõukogu valitakse ENSV kodanike poolt valimisringkondade järgi neljaks aastaks järgmiselt: üks saadik iga 10.000 elaniku kohta.

§ 22. ENSV Ülemnõukogu teostab kõiki õigusi, mis ENSV Põhiseaduse § 13 ja 19 järgi on antud ENSV-le, kuivõrd need Põhiseaduse alusel ei kuulu ENSV Ülemnõukogule aruandvate ENSV organite: ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi, ENSV Rahvakomissaride Nõukogu ja ENSV Rahvakomissariaatide võimkonda.

§ 23. ENSV Ülemnõukogu on ainus ENSV seaduseandlik organ.

§ 24. Seadus loetakse kinnitatuks, kui ta on ENSV Ülemnõukogus vastu võetud lihthälteenamusega.

§ 25. ENSV Ülemnõukogus vastuvõetud seadused avaldatakse eesti ja vene keeles ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe ja sekretäri allkirjadega.

§ 26. ENSV Ülemnõukogu valib ENSV Ülemnõukogu juhataja ja tema kaks asetäitjat.

§ 27. ENSV Ülemnõukogu juhataja juhatab ENSV Ülemnõukogu istungeid ja juhib tema sisekorda.

§ 28. ENSV Ülemnõukogu istungjärgud kutsutakse kokku ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kaks korda aastas.

Erakorralised istungjärgud kutsutakse kokku ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt tema äranägemisel või ühe kolmandiku Ülemnõukogu liikmete nõudmisel.

§ 29. ENSV Ülemnõukogu valib ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi järgmises koosseisus: ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees, tema kaks asetäitjat, Presiidiumi sekretär ja viis Presiidiumi liiget.

§ 30. ENSV Ülemnõukogu Presiidium annab aru kogu oma tegevusest ENSV Ülemnõukogule.

§ 31. ENSV Ülemnõukogu Presiidium:

a) kutsub kokku ENSV Ülemnõukogu istungjärgud;

b) tõlgitseb ENSV seadusi, annab seadusi;

c) toimetab rahvahääletust;

d) tühistab ENSV Rahvakomissaride Nõukogu määrusi ja korraldusi, samuti maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude otsuseid ja korraldusi, — kui need ei vasta seadusele;

e) ENSV Ülemnõukogu istungjärkude vaheajal vabastab ametist ja nimetab ametisse ENSV üksikuid Rahvakomissare ENSV Rahvakomissaride Nõukogu esimehe ettepanekul, esitades hiljem need otsused kinnitamiseks ENSV Ülemnõukogule;

f) annab ENSV aunimetusi;

g) teostab armuandmist kodanikele, kes on süüdi mõistetud ENSV kohtute poolt.

§ 32. ENSV Ülemnõukogu valib mandaatkomisjoni, kes vaatab läbi ENSV Ülemnõukogu saadikute volitused.

Mandaatkomisjoni ettepanekul ENSV Ülemnõukogu otsustab, kas volitusi tunnustada või tühistada üksikute saadikute valimised.

§ 33. ENSV Ülemnõukogu määrab, kui ta seda vajalikuks peab, uurimis- ja revisjonikomisjone igasuguste küsimuste kohta.

Kõik asulised ja ametiisikud on kohustatud nende komisjonide nõudmisi täitma ja neile vajalikud materjalid ja dokumendid esitama.

§ 34. Istungjärgu kestel ei või ENSV Ülemnõukogu liiget ilma ENSV Ülemnõukogu nõusolekuta võtta kohtulikule vastutusele ega vahistada, ENSV Ülemnõukogu istungjärkude vaheajal aga — mitte ilma ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi nõusolekuta.

§ 35. ENSV Ülemnõukogu volituste lõppemisel määrab ENSV Ülemnõukogu Presiidium uued valimised, mis peavad toimuma hiljemalt kahe kuu jooksul, arvates ENSV Ülemnõukogu volituste lõppemisest.

§ 36. ENSV Ülemnõukogu volituste lõppemisel säilitab ENSV Ülemnõukogu Presiidium oma volitused kuni ENSV uue Ülemnõukogu Presiidiumi moodustamiseni ENSV uuesti valitud Ülemnõukogu poolt.

§ 37. ENSV uue Ülemnõukogu kutsub kokku ENSV Ülemnõukogu eelmise koosseisu Presiidium mitte hiljem kui üks kuu pärast valimisi.

§ 38. ENSV Ülemnõukogu moodustab ENSV valitsuse — ENSV Rahvakomissaride Nõukogu.

NSV Liidu Põhiseaduse looja Josif Stalin.

IV PEATÜKK.

ENSV riigivalitsemise organid.

§ 39. ENSV kõrgeimaks täidesaatvaks ja korraldavaks riigivõimu-organiks on ENSV Rahvakomissaride Nõukogu.

§ 40. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu on vastutav ENSV Ülemnõukogu ees ja annab temale aru, kuid ENSV Ülemnõukogu istungjärkude vaheajal on ta vastutav ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi ees, kellele ta annab aru.

§ 41. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu annab määrusi ja korraldusi NSVL ja ENSV seaduste, samuti NSVL Rahvakomissaride Nõukogu määruste ja korralduste alusel ja nende täitmiseks, ning kontrollib nende täitmist.

§ 42. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu määrused ja korraldused on kohuslikud kogu ENSV territooriumil.

§ 43. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu:
a) ühtlustab ja suunab ENSV vabariiklike ja liiduvabariiklike Rahvakomissariaatide ja teiste temale alluvate majanduslike, administratiivsete ja kultuuriliste asutiste tööd; ühtlustab ja kontrollib üleliiduliste Rahvakomissariaatide volinike tööd;

b) koostab ENSV rahvamajandusliku plaani, esitab selle ENSV Ülemnõukogule kinnitamiseks ja võtab tarvitusele abinõusid rahvamajandusliku plaani teostamiseks;

c) koostab ENSV riigieelarve ja kohalike eelarvete kokkuvõtte, esitab riigieelarve ENSV Ülemnõukogule kinnitamiseks ja võtab tarvitusele abinõusid ENSV riigieelarve ning kohalike eelarvete täitmiseks;

d) võtab tarvitusele abinõusid ühiskondliku korra kindlustamiseks, riigi huvide ja kodanike õiguste kaitseks;

e) juhhib ja kontrollib maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude täitevkomiteede tööd;

f) tarviduse korral moodustab erikomiteid ja talitusi ENSV Rahvakomissaride Nõukogu juures majandusliku ja kultuurilise ülesehituse alal.

§ 44. ENSV Rahvakomissaride Nõukogul on õigus tühistada ENSV Rahvakomissaride käskkirju ja juhendeid ning maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude täitevkomiteede otsuseid ja korraldusi, samuti seisma panna maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude otsuste ja korralduste täitmist.

§ 45. ENSV Rahvakomissaride Nõukogu moodustatakse ENSV Ülemnõukogu poolt järgmises koosseisus:

ENSV Rahvakomissaride Nõukogu esimees;

ENSV Rahvakomissaride Nõukogu esimehe asetäitjad;

ENSV Riikliku Plaanikomisjoni esimees;

ENSV Rahvakomissarid:

Kergetööstuse;

Kohaliku tööstuse;

Rahanduse;

Põllutöö;

Kaubanduse;

Siseasjade;

Kohtu;

Tervishoiu;

Hariduse;

Kommunaalmajanduse;

Sotsiaalkindlustuse;

Töö;

Riigikontrolli;

Üleliiduliste Rahvakomissariaatide volinikud.

§ 46. ENSV Rahvakomissarid juhivad riigivalitsemise alasil, mis kuuluvad ENSV võimkonda.

§ 47. ENSV Rahvakomissarid annavad vastavate Rahvakomissariaatide võimupires käskkirju ja juhendeid NSVL ja ENSV seaduste, NSVL ja ENSV Rahvakomissaride Nõukogude määruste ja korralduste, NSV Liiduvabariiklike Rahvakomissariaatide käskkirjade ja juhendite alusel ja nende täitmiseks, ning kontrollivad nende täitmist.

§ 48. ENSV Rahvakomissariaadid on kas liiduvabariiklikud või vabariiklikud.

ENSV liiduvabariiklike Rahvakomissariaatide hulka kuuluvad järgmised ENSV Rahvakomissariaadid:

Kergetööstuse;

Põllutöö;

Rahanduse;

Kaubanduse;

Siseasjade;

Kohtu;

Tervishoiu;

Riigikontrolli.

Vabariiklike Rahvakomissariaatide hulka kuuluvad järgmised ENSV Rahvakomissariaadid:

Kohaliku tööstuse;

Hariduse;

Töö;

Kommunaalmajanduse;

Sotsiaalkindlustuse.

§ 49. ENSV liiduvabariiklikud Rahvakomissariaadid, alludes nii ENSV Rahvakomissaride Nõukogule kui ka vastavatele NSVL liiduvabariiklikele Rahvakomissariaatidele, juhivad neile usaldatud riigivalitsemise alasil ENSV-s, välja arvatud ainult piiratud arv ettevõtteid nimekirja alusel, mille kinnitab NSVL Ülemnõukogu Presiidium.

§ 50. ENSV vabariiklikud Rahvakomissariaadid juhivad neile usaldatud riigivalitsemise alasil, alludes vahenditult ENSV Rahvakomissaride Nõukogule.

§ 51. ENSV valitsus või ENSV Rahvakomissar, kelle poole on pöördunud ENSV Ülemnõukogu saadik arupärimisega, on kohustatud hiljemalt kolme päeva jooksul ENSV Ülemnõukogus andma suulise või kirjaliku vastuse.

V PEATÜKK.

Kohalikud riigivõimu-organid.

§ 52. Riigivõimu-organiks maakondades, linnades, valdades ja alevites on töötava rahva saadikute Nõukogud.

§ 53. Maakondade, linnade, valdade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogud valitakse vastava maakonna, linna, valla või alevi töötava rahva poolt kaheks aastaks.

§ 54. Maakondade, linnade, valdade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogud juhivad kultuurpoliitilist ja majanduslikku ülesehitustööd oma territooriumil, määravad kindlaks kohaliku eelarve, juhivad neile alluvate valitsemisorganite tegevust, kindlustavad riigikorra kaitset, aitavad kaasa maa kaitsevõime tugevdamisele ning kindlustavad seaduste täitmist ja kodanike õiguste kaitset.

§ 55. Töötava rahva saadikute Nõukogud võtavad vastu otsuseid ja teevad korraldusi NSVL ja ENSV seadustega neile antud õiguste piires.

§ 56. Maakondade, linnade, valdade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogude täidesaatvaiks ja korraldavaiks organeiks on nende poolt valitud täitevkomiteed järgmises koosseisus: esimees, tema asetäitjad, sekretär ja liikmed.

§ 57. Väikestes valdades, linnades ja alevites on töötava rahva saadikute Nõukogude täidesaatvaks ja korraldavaks organiks nende poolt valitud esimees, tema asetäitja ja sekretär.

§ 58. Töötava rahva saadikute Nõukogude täitevkomiteed teostavad kultuurpoliitilise ja majandusliku ülesehitustöö juhtimist oma territooriumil vastavate töötava rahva saadikute Nõukogude ja kõrgema astme riigiorganite otsuste alusel.

§ 59. Maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täitevkomiteede poolt vähemalt neli korda aastas.

§ 60. Valdade töötava rahva saadikute Nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täidesaatvate organite poolt vähemalt kuus korda aastas.

§ 61. Linnade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogude istungjärgud kutsutakse kokku nende täidesaatvate organite poolt vähemalt üks kord kuus.

§ 62. Töötava rahva saadikute Nõukogud valivad oma istungjärgu ajaks juhataja ja sekretäri istungjärgu koosolekute juhtimiseks.

§ 63. Töötava rahva saadikute Nõukogude täidesaatvad organid on kohustatud vahenditult aru andma niihästi töötava rahva saadikute Nõukogule, kes nad on valinud, kui ka töötava rahva saadikute kõrgema astme Nõukogu täidesaatvale organile.

§ 64. Töötava rahva saadikute Nõukogude kõrgema astme täitevkomiteedel on õigus tühistada alama astme täitevkomiteede otsuseid ja korraldusi ja panna seisma töötava rahva saadikute alama astme Nõukogude otsuste ja korralduste täitmist.

§ 65. Töötava rahva saadikute kõrgema astme Nõukogudel on õigus tühistada töötava rahva saadikute alama astme Nõukogude ja nende täitevkomiteede otsuseid ja korraldusi.

§ 66. Maakondade töötava rahva saadikute Nõukogud kujundavad alljärgnevad täitevkomiteede osakonnad:

Maa;
Rahanduse;
Kaubanduse;
Tervishoiu;
Rahvahariduse;
Kohaliku tööstuse;
Kommunaalmajanduse;
Töö;
Teede;
Üld;
Plaanikomisjon;
Kaardrite sektor täitevkomitee esimehe juures.

Peale selle võivad maakondade töötava rahva saadikute Nõukogud vastavalt maakonna majanduse iseäraldustele moodustada vastavate Rahvakomissariaatide kinnitusele ka teisi osakondi ja talitusi.

§ 67. Vastavalt maakonna oludele üleliidulised Rahvakomissariaadid ja Siseasjade Rahvakomissariaat moodustavad NSVL ja ENSV seaduste alusel maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude juures oma talitused.

§ 68. Maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude osakonnad ja talitused alluvad oma tegevuses nii vastava maakonna töötava rahva saadikute Nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka ENSV vastavale Rahvakomissariaadile.

§ 69. Linnade töötava rahva saadikute Nõukogud moodustavad järgmised täitevkomiteede osakonnad:

Rahanduse;
Kommunaalmajanduse;
Kaubanduse;
Tervishoiu;
Töö;
Rahvahariduse;
Sotsiaalkindlustuse;
Üld;
Plaanikomisjon;
Kaardrite sektor täitevkomitee esimehe juures, ja peale selle, vastavalt linna

ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees
J. Vares-Barbarus.

tööstuse, linna- ja äärelinnamajanduse omapärale, järgmised osakonnad:
Kohaliku tööstuse;
Maa.

§ 70. Linnade töötava rahva saadikute Nõukogude osakonnad alluvad oma tegevuses nii vastava linna töötava rahva saadikute Nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka maakonna töötava rahva saadikute Nõukogu vastavale osakonnale.

§ 71. Tallinna, Tartu, Narva ja Pärnu linna töötava rahva saadikute Nõukogude osakonnad alluvad oma tegevuses nii oma linna töötava rahva saadikute Nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka vahenditult ENSV vastavale Rahvakomissariaadile.

§ 72. Töötava rahva saadikute Nõukogude volituste lõppemisel säilitavad nende täidesaatvad ja korraldavad organid oma volitused, kuni uuesti valitud töötava rahva saadikute Nõukogud moodustavad uued täidesaatvad ja korraldavad organid.

VI PEATÜKK.

ENSV eelarve.

§ 73. ENSV riigieelarve koostab ENSV Rahvakomissaride Nõukogu ja esitab kinnitamiseks ENSV Ülemnõukogule.

ENSV Ülemnõukogu poolt kinnitatud ENSV riigieelarve avaldatakse üldiseks teadmiseks.

§ 74. ENSV Ülemnõukogu valib eelarvekomisjoni, kes esitab Ülemnõukogule oma seisukoha ENSV riigieelarve kohta.

§ 75. ENSV riigieelarve täitmise aruanne kinnitatakse ENSV Ülemnõukogu poolt ja avaldatakse üldiseks teadmiseks.

§ 76. Maakondade, linnade ja valdade Nõukogude eelarved sisaldavad tulusid kohalikust majandusest, nende territooriumidel laekuvaist riigituludest neile arvestatava osa ja ka laekumisi kohalikest maksudest piires, mis on kindlaks määratud NSVL ja ENSV seadusandlusega.

VII PEATÜKK.

Kohus ja prokuratuur.

§ 77. Õigusemõistmist ENSV-s teostavad ENSV Ülemkohus, maakonnakohtud ja rahvakohtud, samuti NSVL erikohtud, mis moodustatakse NSVL Ülemnõukogu määramisel.

§ 78. Asjade arutamist teostatakse kõigis kohtutes rahvakaasistujate osavõtul, välja arvatud seaduses eriti ettenähtud juhtumid.

§ 79. ENSV Ülemkohus on ENSV kõrgeim kohtuorgan. ENSV Ülemkohtule pannakse kõigi ENSV kohtuorganite kohtuliku tegevuse järelevalve.

§ 80. ENSV Ülemkohus valitakse ENSV Ülemnõukogu poolt viieks aastaks.

§ 81. Maakonnakohtud valitakse maakondade töötava rahva saadikute Nõukogude poolt viieks aastaks.

§ 82. Rahvakohtud valitakse linnade ja valdade kodanike poolt üldise, otsese ja ühetaolise valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel kolmeks aastaks.

§ 83. Kohtupidamine ENSV-s toimub eesti keeles, kusjuures isikuile, kes seda keelt ei oska, tagatakse täielik tutvumine asja materjalidega tõlgi kaudu, samuti ka õigus esineda kohtus oma emakeeles.

§ 84. Asjaarutamine kõigis ENSV kohtutes on avalik, kuivõrd seadus ei ole teinud erandeid, kusjuures kaebealusele tagatakse kaitse õigus.

§ 85. Kohtunikud on sõltumatud ja alluvad ainult seadusele.

§ 86. Kõrgemat järelevalvet seaduste täpse täitmise üle kõigi Rahvakomissariatide ja neile alluvate asutiste, samuti ka üksikute ametiisikute ja ka ENSV territooriumil asuvate kodanike poolt, teostab

NSVL prokurör nii vahenditult kui ka ENSV prokuröri kaudu.

§ 87. ENSV prokurör nimetatakse NSVL prokuröri poolt viieks aastaks.

§ 88. Maakondade ja linnade prokurörid nimetatakse ENSV prokuröri poolt NSVL prokuröri kinnitamisel viieks aastaks.

§ 89. Prokuratuuri organid teostavad oma funktsioone sõltumata ükskõik millistest kohalikest organeist, alludes ainult NSVL prokuröridele.

VIII PEATÜKK.

Kodanike põhiõigused ja -kohused.

§ 90. ENSV kodanikel on õigus tööle, s. o. õigus olla kindlustatud tööga, kusjuures nende töö eest tasutakse vastavalt töö hulgale ja omadusele.

Õigus tööle kindlustatakse rahvamajanduse sotsialistliku organisatsiooniga, Nõukogude ühiskonna tootmisjõudude püsiva kasvuga, majanduslike kriiside võimaluse kõrvaldamisega ja tööpuuduse likvideerimisega.

§ 91. ENSV kodanikel on õigus puhkusele.

Puhkuseõigus kindlustatakse tööliste rõhuva enamuse tööpäeva lühendamise teel 8 tunnini, töölistele ja teenijaile iga-aastase palgalise puhkeaja kehtimapanekuga ning laialdase sanatooriumide, puhkekodude ja klubide võrgu kasutada andmisega töötavale rahvale.

§ 92. ENSV kodanikel on õigus aineli- sele kindlustusele vanaduses kui ka haiguse ja töövoime kaotamise puhul.

Seda õigust kindlustab tööliste ja teenijate sotsiaalkindlustuse laialdane arendamine riigi kulul, töötavale rahvale tasuta arstiabi võimaldamine, töötavale rahvale laialdase kuurortide võrgu kasutada andmine.

§ 93. ENSV kodanikel on õigus haridusele.

Seda õigust kindlustab üldine sunduslik algharidus, tasuta haridus, kõrgem haridus kaasa arvatud; kõrgema kooli õpilaste valdavale enamusele riiklike stipendiumide andmise süsteem; emakeelne õpetus koolides; töötavale rahvale tehastes, sovhoosides, masina- ja traktorijaamades tasuta tootmis-, tehnilise ja agronoomilise õpetuse organiseerimine.

§ 94. Naisele antakse ENSV-s mehega võrdsed õigused kõigil majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel.

ENSV Rahvakomissaride Nõukogu esimees J. Lauristin.

Nende õiguste teostamise võimaluse kindlustab naistele meestega võrdse õiguse andmine tööle, töötasule, puhkusele, sotsiaalkindlustusele ja haridusele; ema ja lapse huvide riiklik kaitse, raseduse puhul naisele puhkeaja andmine tööpalga edasimaksimisega; laialdane sünnitusmajade, lasteõimede ja lasteaedade võrk.

§ 95. ENSV kodanike üheõiguslus, sõltumata nende rahvusest ja rassist, kõigil majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel on kõikumatuks seaduseks.

Seadus karistab igasugust otsest või kaudset kodanikeõiguste kitsendamist, või ümberpöörduvalt, otseste või kaudsete eesõiguste kehtimapanemist sõltuvalt kodanike rassilisest või rahvuslikust kuuluvusest, niisamuti kui igasuguse rassilise või rahvusliku eranditegemise, vihkamise või põlguse jutlustamist.

§ 96. Kodanike südametunnistuse vabaduse kindlustamiseks on ENSV-s kirik riigist ja kool kirikust lahutatud. Kõigil kodanikel on usukultuste toimetamise vabadus ja usuvastase propaganda vabadus.

§ 97. Vastavalt töötava rahva huvidel ja sotsialistliku korra kindlustamiseks tagatakse ENSV kodanikele seadusega:

- a) sõnavabadus,
- b) trükivabadus,

- c) koosolekute- ja miitingutevabadus,
- d) tänav-rongkäikude ja meelevalduste vabadus.

Neid kodanikeõigusi kindlustab trükikodade, paberitagavarade, ühiskondlike hoonete, tänavate, sidevahendite ja nende õiguste teostamiseks vajalike muude aineliste tingimuste andmine töötavale rahvale ja ta organisatsioonidele.

§ 98. Vastavalt töötava rahva huvidel ja rahvahulkade organisatsioonilise isetegevuse ning poliitilise aktiivsuse arendamiseks kindlustatakse ENSV kodanikele õigus ühineda ühiskondlikesse organisatsioonidesse: ametiühinguisse, kooperatiiv-ühendustesse, noorsoo-organisatsioonidesse, spordi- ja kaitseorganisatsioonidesse, kultuurilistesse, tehnilistesse ja teaduslikesse ühinguisse; kõige aktiivsemad ja teadlikumad kodanikud töölisklassi ja töötava rahva teiste kihtide ridadest ühinevad aga Üleliidulisse Kommunistlikku (enamlaste) Parteisse, kes on töötava rahva eelvägi töötava rahva võitluses sotsialistliku korra kindlustamise ja arendamise eest ja töötava rahva kõigi ühiskondlike kui ka riiklike organisatsioonide juhtiv tuum.

§ 99. ENSV kodanikele kindlustatakse isikupuutumatus. Kedagi ei tohi vahistada muidu kui kohtu määruse põhjal või prokuröri sanktsiooniga.

§ 100. Seadus kaitseb kodanike korteripuutumatus ja kirjavahetuse saladust.

§ 101. ENSV annab varjupaigaõiguse välisriikide kodanikele, keda töötava rahva huvide kaitsmise või teadusliku tegevuse või rahvusliku vabadusvõitluse pärast taga kiusatakse.

§ 102. ENSV iga kodanik on kohustatud Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Põhiseadusest kinni pidama, seadusi täitma, töödistsipliini pidama, ausalt ühiskondlikesse kohustesse suhtuma ja sotsialistliku ühiselu reegleid austama.

§ 103. ENSV iga kodanik on kohustatud hoidma ja tugevdama ühiskondlikku, sotsialistlikku omandust kui Nõukogude korra püha ja puutumatut alust, kui kodumaa rikkuse ja võimsuse allikat, kui kogu töötava rahva jõuka ja kultuurse elu allikat.

Isikud, kes ühiskondlikku, sotsialistlikku omandust ohustavad, on rahvavaenlased.

§ 104. Üldine sõjaväeteenistuse kohustus on seaduseks.

Sõjaväeteenistus Tööliste ja Talurahva Punaväes on ENSV kodanike austavaks kohustuseks.

§ 105. Isamaakaitse on ENSV iga

kodaniku püha kohus. Kodumaa reetmist: vandemurdmist, üleminekut vaenlase poole, riigi sõjalise võimsuse kahjustamist, salakuulamist — karistatakse seaduse täie valjusega kui kõige raskemat kuritegu.

IX PEATÜKK.

Valimissüsteem.

§ 106. Saadikute valimisi kõigisse töötava rahva saadikute Nõukogudesse: ENSV Ülemnõukokku, maakondade, linnade, valdade ja alevite töötava rahva saadikute Nõukogudesse toimetavad valijad üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletusel.

§ 107. Saadikute valimised on üldised: kõigil ENSV kodanikel, kes on saanud 18-aastaseks, sõltumata rassist ja rahvuslikust kuuluvusest, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, asukohast, sotsiaalsest päritolust, varanduslikust seisukorrast ja endisest tegevusest, on õigus osa võtta saadikute valimistest ja olla valitav, välja arvatud nõdrameelsed ja isikud, kes kohtuotsuse põhjal on ilma jäetud valimisõigusest.

§ 108. Saadikute valimised on ühetaolised: igal kodanikul on üks hääl; kõik kodanikud võtavad osa valimistest võrdsetel alustel.

§ 109. Naistel on meestega võrdne õigus valida ja olla valitav.

§ 110. Punaväes teenivail kodanikel on kõigi kodanikega võrdne õigus valida ja olla valitav.

§ 111. Saadikute valimised on otsesed: valimised kõigisse töötava rahva saadikute Nõukogudesse, alates valla ja linna töötava rahva saadikute Nõukogudest kuni ENSV Ülemnõukoguni, teostatakse kodanike poolt vahenditult otsesel valimisel.

§ 112. Hääletamine saadikute valimistel on salajane.

§ 113. Kandidaadid seatakse valimistel üles valimisringkondade järgi.

Kandidaatide ülesseadmise õigus on kindlustatud töötava rahva ühiskondlikele organisatsioonidele ja ühinguile: kommunistliku partei organisatsioonidele, ametiühinguile, kooperatiividele, noorsoo-organisatsioonidele ja kultuurilistele ühinguile.

§ 114. Iga saadik on kohustatud oma tööst ja töötava rahva saadikute Nõukogu tööst valijatele aru andma ja teda võib valijate enamuse otsuse järgi seaduses ettenähtud korras igal ajal ära kutsuda.

§ 115. Valimisi ENSV töötava rahva saadikute Nõukogudesse toimetatakse vali-

misringkondade kaudu normide järgi, mis määratakse ENSV töötava rahva saadikute Nõukogude valimismäärustikuga.

X PEATÜKK.

Vapp, lipp, pealinn.

§ 116. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigivapiks on sirbi ja vasara kujutus tõusva päikese kiirtes, piiratud pärjaga, mis on vasemal okaspuu okstest ja paremal rukkipeadest. Mõlemad pärjapooled on põimitud punase lindiga, millel on pealkirjad eesti ja vene keeles: „Kõigi maade proletaarlased, ühinege!“ ja all tähed „Eesti NSV“. Vapi ülaosas on viieharuline täht.

§ 117. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi riigilipp on punasest riidest, mille ülemises vasemas nurgas varda juures on kuldse sirbi ja vasara kujutus ja nende peal kuldsed tähed „ENSV“. Lipu laiuse ja pikkuse suhe on 1:2.

§ 118. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi pealinnaks on Tallinn.

XI PEATÜKK.

Põhiseaduse muutmise kord.

§ 119. ENSV Põhiseaduse muutmine toimub ainult ENSV Ülemnõukogu otsusel, mis peab olema vastu võetud Ülemnõukogu poolt vähemalt kahe kolmandiku häälteenamusega.

Punaväe kolm iseärasust.

Stalinliku Konstitutsiooni kehtimahakamisega Eesti nõukogude vabariigis tekib põore ka meie sõjaväe elus ja olemuses.

Konstitutsiooni kohaselt (§ 104) on üldine sõjaväeteenistuse kohustus seaduseks, kusjuures ENS Vabariigi iga kodaniku austavaks kohustuseks on teenimine Töölise ja Talurahva Punaväes. Järelikult meie sõjavägi tuleb ümberkujundamisele ja ta muutub kuulsusriikka Punaväe osaks.

Asudes nüüd sellele suurele ümberkujundamise tööle, peame silmas pidama neid iseärasusi, mis iseloomustavad Punaväge.

Meie teame, et sõjaväge iseloomustavad ja tema väärtuse ning võimsuse määravad väga mitmesugused tegurid, nagu: arvuline suurus, olukorra- ning ajakohane, rikkalik ja võimas relvastis ning muu varustis, ajakohane väljaõppe tase, kõrge moraal, distsipliin jne. Kõigi nende omaduste poolest, nagu teame, sammub Punavägi maailma sõjavägede esirinnas. Kuid on olemas kolm erinevust, mille poolest Punavägi põhiliselt erineb kõikidest teistest sõjavägedest maailmas ja mida meil eriti tuleb silmas pidada, kui tahame saavutada väärika koha Punaväe ridades.

Neid Punaväe iseärasusi resp. erinevusi selgitas väga kujukalt NSV Liidu ja kogu maailma töötava rahva suur juht ja õpetaja seltsimees Stalin Punaväe kümnenäda aastapäeva juubeli puhul Moskva nõukogu pidulikul pleenumil järgmiselt:

„Seltsimehed! Lubage tervitada meie Partei Keskkomitee nimel meie Punaar-

mee-, Punalaevastiku ja Punalennuväe võitlejaid ja samuti ka meie kutsealuseid — NSV Liidu relvastatud töölisi.

Partei on uhke, et temal on korda läinud tööliste ja talupoegade kaasabil luua esimene Punavägi maailmas, sõjavägi, mis hiigellahinguis on taganud ja saab tagama tööliste ja talupoegade vabadust.

Partei on uhke, et Punaväel on korda läinud läbida auga raske tee, kus tuli võidelda julmimais lahinguis meie maa tööliklassi ja talupoegade välis- ja sisevaenlastega, ja et temal on läinud korda kujuneda suurimaks revolutsiooniliseks lahingujouks, mis on hirmuks tööliklassi vaenlastele ja rõõmuks kõigile rõhutuile ja orjastatuile.

Partei on uhke, et Punavägi, olles läbinud pika tee tööliste ja talupoegade vabastamisel mõisnike ja kapitalistide ikke alt, on lõpuks endale kätte võidelnud õiguse pühitseda oma kümneaastase olemasolu juubelit.

Seltsimehed, milles peitub meie Punaväe jõud? Kus on see allikas, millest ta oma jõu ammutab? Milles seisnevad need iseärasused, mille poolest Punavägi põhjalikult erineb kõigist teistest sõjavägedest, mis maailmas on olnud? Milles seisnevad need iseärasused, mis moodustavad meie Punaväe jõu ja võimsuse allika?

Esimene ja peamine Punaväe iseärasus seisneb selles, et see sõjavägi on v a b a s t a t u d tööliste ja talupoegade sõjavägi, ta on Oktoobri-revolutsiooni sõjavägi, proletariaadi

diktatuuri sõjavägi. Kõik muud senituntud sõjaväed, ükskõik missuguses koosseisus me neid teame ja tunneme, on olnud ja on ka praegu kapitali võimu kindlustamise sõjaväed. Kõigi maade kodanlased valetavad, kui nad ütlevad, et sõjavägi on poliitiliselt erapooletu. See on vale. Kodanlikes riiges sõjaväel ei ole poliitilisi õigusi ja ta ei saa ise teotseda poliitilisel tegevusväljal — see on tõsi. Kuid see hoopiski ei tähenda veel seda, et ta on poliitiliselt erapooletu. Otse vastupidi — tööliste mahasurumisevahendina on sõjavägi alati kistud poliitilisse võitlusse kõigis kapitalistlikes riiges ja seda tehakse praegugi. Kas see pole tõsi, et neis riiges sõjavägi surub maha töölisi, et ta sääli moodustab kantsi härrastele? Meie Punavägi aga vastandina säärastrate sõjavägedele on vahendiks, mis tagab tööliste ja talupoegade võimu, mis kindlustab proletariaadi diktatuuri ja mis on tööliste ning talupoegade vabastajaks mõisnikkude ja kapitalistide ikke alt. Meie sõjavägi — see on töötava rahva vabastamise sõjavägi.

Kas olete tähele pannud, seltsimehed, et kapitalistliku korra juures rahvas kõikjal alati kartis sõjaväge ja kardab ka praegu veel ja et säärase korra juures rahvas ning sõjavägi on üksteisest eraldatud. Aga kuidas on meil? Just vastupidi — meil rahvas ja sõjavägi moodustavad ühise terviku, ühise pere. Kusagil maailmas rahvas ei suhtu nii hoolitsevalt ja armastavalt oma sõjaväkke kui meil. Meil armastatakse sõjaväge, teda austatakse ja tema eest hoolitsetakse. Mispärast? Seepärast, et siin esmakordselt maailmas töölised ja talupojad asutasid oma enda sõjaväe, kes ei teeni mitte härraseid, vaid endisi orje — nüüd vabannend töölisi ja talupoegi.

Vaat' selles peitub meie Punaväe jõuallikas!

Ja mida tähendab rahva armastus oma sõjaväe vastu? See tähendab, et niisugusel sõjaväel saab olema kindlaim tagala, et niisugune sõjavägi on võitmatu. Mis on sõjavägi ilma tugeva tagalata? Mitte midagi. Kõige suuremad ja kõige paremini relvastatud sõjaväed on kokku varisenud ja põrmuks muutunud ilma kindla tagalata, ilma toetuseta ja osavõtuta tagala poolt, töötava elanikkonna poolt. Meie sõjavägi on ainus maailmas, kellel on tööliste ja talupoegade toetus ja sümpaatia. Selles peitub tema jõud, selles on tema tugevus.

Vaat', mille poolt esmajoones erineb meie Punavägi teistest sõjavägedest, mis on olnud ja mis praegu on olemas.

Partei soovideks ja ülesandeks on, et see Punaväe iseärasus, see lähedus ja vennalik side tööliste ja talupoegadega säiliks ja tugevneks.

Teine Punaväe iseärasus seisneb selles, et tema, meie sõjavägi, on meie maa rahvaste vendlikkuse sõjavägi, meie maa rõhutatud rahvaste vabastamise sõjavägi, meie maa rahvaste vabaduse ja iseseisvuse kaitsmise sõjavägi. Varem harilikult sõjavägesid kasvatati marurahvusluse vaimus, vallutamise ja teiste rahvaste alistamise vajaduse vaimus. Seega nimelt on ka seletatav, et endist tüüpi sõjaväed — kapitalistlikud sõjaväed — olid ühtlasi ka asumaade vallutamise sõjaväed. Selles seisneski endiste sõjavägede peamine nõrkus. Meie sõjavägi erineb põhjalikult neist sõjavägedest. Kogu tema olemus ja kord põhjeneb sõprussidemete kõvendamisel meie rahvaste vahel, rõhutatud rahvaste vabastamise ideel, Nõukogude Liidu koosseisu kuuluvate sotsialistlike vabariikide vabaduse ja iseseisvuse kaitsmise ideel.

Selles on meie Punaväe võimsuse teine peamine jõuallikas. See on pandiks, et meie sõjavägi kriitilisel hetkel leiab suurimat toetust meie piiritu kodumaa miljoniliste rahvamasside poolt.

Partei soovideks ja ülesandeks on, et ka see Punaväe iseärasus samutigi säiliks ja tugevneks.

Kolmas Punaväe iseärasus seisneb lõpuks milles? See seisneb rahvusvahelisuse vaimus, rahvusvahelistes tunnetes, millega kogu meie Punavägi on läbi imbunud. Kapitalistlikes riiges tavaliselt kasvatatakse sõjavägesid teiste rahvaste vihkamise vaimus, teiste riikide vihkamise vaimus ja teiste maade tööliste ja talupoegade vihkamise vaimus. Milleks seda tehakse? Selleks, et muuta sõjaväge kuulekaks karjaks sõjaliste kokkupõrgete puhul maade ja riikide vahel. See on kõigi kapitalistlike riikide sõjavägede nõrkuseallikas. Meie sõjavägi on üles ehitatud hoopis teistel alustel. Meie Punaväe jõud, seltsimehed, seisneb selles, et tema sünni esimesest päevast alates teda kasvatatakse rahvusvahelisuse vaimus, teiste rahvaste austamise vaimus, kõigi maade tööliste austamise ja armastamise vaimus, riikide vahelise rahu alalhoidmise ja kindlustamise vaimus. Ja seepärast nimelt, et meie sõjaväge kasvatatakse rahvusvahelisuse vaimus, kõikide maade tööliste huvide ühtluse vaimus, seepärast nimelt on tema, meie sõjavägi, maailma-

Punaväeüksusi paraadiks rivistatuna Punasel Väljakul Moskvas.

Väeüksusi tervitab N. Liidu marssal K. Vorosilov (1).

revolutsiooni sõjavägi, kõigi maade tööliste sõjavägi. Et see asjaolu on meie sõjaväe jõu ja võimsuse allikaks, seda saavad kunagi tunda kõigi maade kodanlased, kui nad julgevad tungida meie maa kallale, sest siis nad näevad, et meie Punavägi, kes on kasvatatud rahvusvahelises vaimus, evib arvutu hulga sõpru ja liitlasi kõigis maailmajagudes, alates Šanghaist kuni New-Yorgini ja Londonist kuni Kalkuttani.

See, seltsimehed, on kolmas peamine iseärasus, millega on läbi imbunud meie sõjaväe vaim ja mis moodustab tema tugevuse ja võimsuse allika.

Partei soovideks ja ülesandeks on, et see iseärasus samuti säiliks ja tugevneks meie sõjaväes.

Neile kolmele iseärasusele meie sõjavägi võlgneb seda, et teab, kuhu sammub, seda, et ta ei koosne mitte tinasõduritest, vaid teadlikest inimestest, kes aru saavad, kuhu minna ja mille eest võidelda.

Sõjavägi aga, kes teab, mille eest ta võitleb, on võitmatu — seltsimehed!

Vaat', mispärast Punavägi evib kõik eeldused, et olla parim sõjavägi maailmas.

Elagu meie Punavägi!

Elagu tema võitlejad!

Elagu tema juhid!

Elagu proletariaadi diktatuur, mis on loonud Punaväe, mis on andnud talle võidu ja krooninud teda kuulsusega!"

NSV Liidu Tööliste ja Talurahva Punaväe sisekorrast.

Kapten U. Parrest.

Tallinna garnisoni sõjaväelaste suurmiitingul 17. augustil s. a. ütles Sõjaväe ja Sõjaministeeriumi poliitiline peajuht Paul Keerdo, et meile jäävad eestlastest koosnevad punaväe-osad. Seega Eesti sõjaväelane muutub nüüd kuulsusrikka Punaväe liikmeks, ta saab kandma Punaväe tunnuseid, täitma Punaväe määrusi ja omandama Punaväe kõrge väljaõppe, eeskujuliku relvastise ja teadliku distsipliini, mis on võimalik ainult sellases sõjaväes, kus sõdur on täieõiguslik kodanik.

Kuna seega ENS Vabariigi sõjaväes seisavad ees suured ja põhilised muudatused, siis on väga huvitav, tarvilik ja ajakohane tutvuda NSV Liidu võimsa sõjaväe — Tööliste ja Talurahva Punaväe korraldustega. Käesoleva kirjutise ülesanne on anda ülevaade Tööliste ja Talurahva Punaväe (TTPV) sisemäärustikust (SM-37*), mis on kehtiv 1937. aastast.

I.

TTPV sisemäärustik määrab kindlaks sisekorra sõjaväeosades ja allüksustes, samuti sõjaväelaste üld- ja ametikohused

* Ustav vnutrennei službõ RKKA 1937 (UVS-37). Moskva 1938.

ning sõjaväelaste vastastikused suhted (§ 1). Iseseisvaks väeosaks nimetatakse sõjaväeosa, kellel on iseseisev majandus, alaline nimetus ja vastav number. Tüüpiliseks iseseisvaks väeosaks on polk ja üksik pataljon (divisjon). Iseseisvad väeosad jaotatakse organisatsiooniliselt allüksusteks (pataljonid, divisjonid, roodud, patareid, eskadronid, salgad, rühmad, jaod).

Kõik, mis sisemäärustik ütleb polgust, pataljonist, roodust, rühmast ja jaost ning nende komandöridest, on samuti kehtiv neile vastavate väeosade, allüksuste ja ametiisikute suhtes kõigis TTPV väeliikides (§ 2).

II.

Sõjaväelastel on kõik NSV Liidu kodanike õigused vastavalt NSVL konstitutsioonile. Seadus annab sõjaväelastele erilised soodustused ja eesõigused, mis olenevad sõjaväeteenistuse tingimustest (§ 3).

Sisemäärustikus on toodud NSVL konstitutsiooni § 132: „Sõjaväeteenistus Tööliste-Talurahva Punaväes on NSVL kodanike aukohustus“. Iga sõjaväelane peab alati, kõikjal ja igas asjas vastama TTPV sõduri kõrgele kutsele (§ 4).

Sõjaväelane on kohustatud (§ 5):

- piiramatult anduma Lenini-Stalini parteile ja Nõukogude Valitsusele;
- igal ajal valmis olema sotsialistliku kodumaa kaitseks;
- kindlasti pidama sõjalisi saladusi, alati valvel olema ja hoidma, et Punaväe ridadesse ei pääseks spioonid, diversandid, reeturid ja teised rahvavaenlased;
- raugematult süvendama sõjaväe diszipliini ja hoidma temale usaldatud relva, vara, sõjatehnikat (võitlusvahendeid) ja hobust;
- heatahtlikult täitma temale pandud kohuseid ja pidevalt tõstma oma sõjalist ja poliitilist ettevalmistust.

Sõjaväelane peab vastuvaidlemata täitma kõik ülema käsud, välja arvatud ilmselt kuritegelised, milledest tuleb viibimata ette kanda järgmisele kõrgemale komandörile ja poliitilisele juhile (§ 6).

Peale loetletud kohuste peab sõjaväelane olema kõrge poliitilise iseteadvusega, kultuursuse eeskuju, viisakas, korralikult ja vormikohaselt riietatud, algatusvõimeline, julge, tasakaalukas, seltsimehelik ja kõrgel hoidma oma väeosa lahingutraditsioone (§§ 7 ja 8).

III.

Sõjaväelased jagunevad järgmiselt (§§ 10, 11, 12):

- komandeeriv (juhtiv) koosseis, kuhu kuuluvad sõjaväelased, kes evivad sõjaväejuhi kutset;
- juhatav koosseis, kuhu kuulub poliitiline, tehniline, majanduslik-administratiivne, meditsiin-, veterinaar- ja juriidiline koosseis;
- noorem komandeeriv ja noorem juhatav koosseis;
- reakoosseis.

Igale sõjaväelasele antakse juhtimisala või eriala auaste, mis määrab tema sõjalise või eriala kvalifikatsiooni (§ 13).

Seadusega on kindlaks määratud järgmised sõjaväelised auastmed (§ 14):

1. *maa- ja õhuväe komandeerivale koosseisule*: nooremleitnant, leitnant, vanemleitnant, kapten, major, alampolkovnik, polkovnik, kindralmajor, kindralleitnant, kindralpolkovnik, armeekindral, Nõukogude Liidu marssal;

2. *mereväe komandeerivale koosseisule*: nooremleitnant, leitnant, vanemleitnant, kaptenleitnant, 3. järgu kapten, 2. järgu

kapten, 1. järgu kapten, kontradmiral, viit-seadmiral, laevastikuadmiral;

3. *sõjaväe poliitilisele koosseisule kõigis väeliikides*: noorempolitruk, politruk, vanempolitruk, pataljoni komissar, polgukomissar, brigaadikomissar, diviisikomissar, korpusekomissar, armee 2. järgu komissar, armee 1. järgu komissar;

4. *sõjaväe tehnilisele koosseisule maa- ja õhuväes*: noorem sv-tehnik, 2. järgu sv-tehnik, 1. järgu sv-tehnik, 3. järgu sv-insener, 2. järgu sv-insener, 1. järgu sv-insener, briginsener, divinsener, korinsener, arm-insener;

5. *sõjaväe tehnilisele koosseisule merevâes*: noorem sv-tehnik, 2. järgu sv-tehnik, 1. järgu sv-tehnik, 3. järgu sv-insener, 2. järgu sv-insener, 1. järgu sv-insener, 3. järgu insener-flagman, 2. järgu insener-flagman, 1. järgu insener-flagman, laevastiku insener-flagman;

6. *sõjaväe majanduse ja administratiivkoosseisule kõigis väeliikides*: 2. järgu tehnik-intendant, 1. järgu tehnik-intendant, 3. järgu intendant, 2. järgu intendant, 1. järgu intendant, brigintendant, divintendant, korintendant, armintendant;

7. *sõjaväe meditsiin-koosseisule kõigis väeliikides*: sv-velsker, vanem sv-velsker, 3. järgu sv-arst, 2. järgu sv-arst, 1. järgu sv-arst, brigarst, divarst, korarst, armarst;

8. *sõjaväe veterinaar-koosseisule kõigis väeliikides*: sv-vetvelsker, vanem sv-vetvelsker, 3. järgu sv-vetarst, 2. järgu sv-vetarst, 1. järgu sv-vetarst, brigvetarst, divvetarst, korvetarst, armvetarst;

9. *sõjaväe juriidilisele koosseisule kõigis väeliikides*: noorem sv-jurist, sv-jurist, 3. järgu sv-jurist, 2. järgu sv-jurist, 1. järgu sv-jurist, brig. sv-jurist, div. sv-jurist, kor. sv-jurist, arm. sv-jurist;

10. *rea ja nooremale komandeerivale ja juhatavale koosseisule maa- ja õhuvâes*: punaväelane, jaokomandör, noorem rühmakomandör, vanem;

11. *rea ja nooremale komandeerivale ja juhtivale koosseisule merevâes*: punalaevnik, jaokomandör, vanem.

Nagu TTPV sõjaväelaste auastmete loetelust nähtub, evivad meie praegusele auastme mõistele vastavaid auastmeid ainult komandeeriv ja noorem komandeeriv ning noorem juhatav koosseis. Üldiselt juhatav koosseis (poliitiline, tehniline, majandusadm., meditsiin jne.) evib auastmetena nimetusi, mis vastavad meie praeguses mõistes ametikoha nimetusele (sv-velsker, sv-tehnik, sv-jurist jne.).

Teenistuselise seisundi järgi sõjaväelased jagunevad ülemateks ja alluvateks. Ülema mõiste on identne meie SM § 69 esimeses lõigus toodud ülema mõistele. Otseks ülemaks nimetatakse seda ülemat, kellele sõjaväelane teenistuseliselt allub. Lähemat otsest ülemat nimetatakse vahetuks ülemaks (§ 16). Vanema mõiste vastab meie SM § 70 toodud vanema mõistele.

Komandeeriv ja juhatav koosseis annab oma alluvaile käsked ja tarbe korral tarvitab nende suhtes virgutus- ja karistusabinõusid, mis on ette nähtud TTPV distsiplinaarmäärustikus (§ 18).

Käsu andja on kohustatud käsu täitmist kontrollima (§ 19). Sõjaväelane, saanud käsu, vastab „jah“ (jestj), korraga saadud käsu ja asub selle täitmisele. Käsu täitmisele tuleb ette kanda käsu andnud ülemale (§ 20).

Teenistuslikes ja isiklikes asjus võib pöörata ainult oma vahetu ülema poole ja selle loal kõrgema ülema poole. Erakordseil juhtumisel võib selles reeglis teha erandeid (§ 22).

Üldistes viisakusreeglites TTPV SM-37 ei lähe oluliselt lahku meil kehtivaist reegleist. Näide: „Seltsimees punaväelane“, „Seltsimees kapten“, „Seltsimees kindral, lubage pöörduda polkovnik seltsimees Randma poole“ (§ 23–25).

Esinemistel sõjaväelased rapordivad. Näide: „Seltsimees major, esimese roodu komandör vanemleitnant Kalju on puhkusest tagasi jõudnud“ (§ 26).

Tervitamine on kohustuslik (§ 27). Kui ülem tervitab (häälega) väeosa või üksikuid sõjaväelasi, siis need vastavad: „Tervist!“; õnnitlusele üksus vastab venivalt häälestatud hüüdega „hurraa“, üksikud isikud aga — „tänan“; tänuavaldusele väeosa ja üksikud sõjaväelased vastavad „teenime (teenin) Nõukogude Liitu“ (§ 31).

Sõjaväeosad ja üksikud sõjaväelased möödudes tervitavad: 1. V. I. Lenini mausoleumi; 2. riiklikke mälestusmärke, mis on avaldatud NSVL Riigikaitse Rahvakomissari käskkirjas; 3. üksteist. Üksikud sõjaväelased tervitavad ka väeosade lippe (§ 33 ja 38). Tervitamine rivis ja raportimine ülemaile vastab üldjoontes meil kehtivaile reegleile (§ 28, 32, 34, 35, 36 ja 37).

IV.

Eriti selgelt määrab TTPV SM-37 kindlaks ülemate üldkohused ja ametialased ülesanded.

Iga ülem peab igakülgsele tundma oma alluvaid, pidevalt kasvatama neis revolutsioonilist uhkusetunnet, et nad kannavad Töölise ja Talurahva Punaväe võitleja kõrget nime ja on valmis andma elu sotsialistliku isamaa eest (§ 40).

Iga ülem peab olema ise kõrge revolutsioonilise erkuse, poliitilise teadlikkuse, korraarmastuse jne. eeskujuks ja ta on kohustatud alati kõrgel tasemel hoidma oma väeosas samu omadusi (§§ 41 ja 42).

Iga ülem on kohustatud hoolitsema alluvate eest, hoidma nende tervist, süvenema nende eluolusse ja tarvidustesse, abistama neid ja olema neile tõeliseks vanemaks seltsimeheks (§ 43).

Sõjaväelaste inspektorlikke ülekuulamisi toimetatakse väeosa uue komandöri, komisari ja ka väeosa inspekteerivate isikute poolt, kusjuures rivistatakse eraldi: a) komandeeriv ja juhatav koosseis, b) noorem komandeeriv ja juhatav koosseis ja c) reaalkoosseis.

Neil ülekuulamistel sõjaväelastel on õigus esitada kaebusi, kui ülem on tema suhtes isiklikult käitunud seadusevastaselt või ebaõiglaselt (§ 44).

Väeosa komandööri ja juhatava koosseisu ametialaste ülesannete kohta, mis toodud §§ 45–98, olgu nimetatud lühidalt järgmist.

Polgukomandör on kogu polgu isikulise koosseisu otseseks ülemaks ja kannab täitvastutust polgu poliitilis-moraalse meelsuse, sõjaväelise distsipliini, lahingulise ning mobilisatsioonilise valmisoleku ja polgu majanduse eest (§§ 45 ja 46).

Polgukomissar oli seni ühes polgu komandöri ja kogu isikulise koosseisu otseseks ülemaks ja kandis sama vastutust kui polgu komandör, kuid NSVL Ülemnõukogu presiidiumi ukaasiga 12. 08. 40. otsustati Punaarmee ja -sõjalaevastiku väekondides, väeosades ja allüksustes sisse seada komissaride asemele komandöride asetäitjate instituut poliitilise töö alal.

Polgu staabi ülem allub vahetult polgukomandöri ja kogu staabi isikulise koosseisu otseseks ülemaks ja vastutab polgukomandöri ees staabi ja eriuksuste lahingulise valmisoleku eest nii rahu kui ka sõja ajal. Ta juhib kõikide polgu eriteenistuste ettevalmistamist. Staabitöö küsimusis täidab ta ka diviisi staabi ülemalt antud juhiseid (§§ 49 ja 50).

Polgukomandöri abi vastutab kogu majanduse eest, välja arvatud rahaline arvepidamine. Temale alluvad vahetult kõik majandusteenistuse ja majandusroodu isi-

kud. Polgu komandöri abi teotseb „Sõjaväe majapidamise määruse“ alusel (§§ 51 ja 52).

Pataljonikomandör on kogu pataljoni isikulise koosseisu otseseks ülemaks, vastutab pataljoni poliitilis-moraalse, lahingulise ja mobilisatsioonilise valmisoleku eest (§§ 53 ja 54).

Pataljoni staabi ülem allub vahetult pataljoni komandöridele, kuid staabiteenistuse küsimusis täidab samuti polgu staabi ülema korraldusi (§§ 55 ja 56).

Edasi on toodud roodukomandöri ja roodu poliitilise juhi (politruki) kohused, mis on analoogilised väeosa (§§ 57–60) vastavaile ülemaile.

Rooduvanem allub vahetult roodukomandöridele. Ta on otseseks ülemaks kogu roodu nooremale komandeerivale, juhatavale ja reakoosseisule roodu sisekorra, relvade hooldamise ja varustuse suhtes (§§ 61–63).

Rooduvanema abi allub vahetult rooduvanemale, on tema alatine asetäitja ja vastutab roodu majanduse eest (§§ 64 ja 65).

Rühmakomandör allub vahetult roodukomandöridele. Ta on otseseks ülemaks kogu rühma isikulisele koosseisule. Tema vastutab kogu rühma kasvatuse, lahingulise ettevalmistuse ja sõjalise distsipliini eest (§§ 66 ja 68).

Jaokomandöril on oma jao suhtes rühmakomandöridele analoogilise kohused (§§ 68 ja 69).

Polgu lahingumoonaga varustamise juhataja (relvur) allub vahetult polgu komandöridele ja vastutab polgu varustamise eest relvadega, lahingumoonaga ja teiste võitlusvahenditega (§§ 70 ja 71).

Polgu sideülem allub vahetult polgu staabi ülemale; ta on otseseks ülemaks sideroodu isikulisele koosseisule ja vastutab nende poliitilis-moraalse meelsuse, lahingulise ning mobilisatsioonilise valmisoleku eest; kannab vastutust side seisukorra, sideallüksuste erialase ettevalmistuse, polgu

sidevahenditega varustamise ja viimaste alalhoidmise eest.

Sideteenistuse alal polgu sideülem täidab ühtlasi diviisi sideülema korraldusi ja eriala küsimusis allub viimasele (§§ 72 ja 73).

Polgu insenerilise teenistuse ülem (juhataja) allub vahetult polgukomandöridele, inseneriala küsimusis aga täidab ühtlasi diviisi inseneriala ülema korraldusi.

Analoogiline alluvus on ka polgu keemilise teenistuse ülemal (juhatajal).

Klubijuhataja allub väeosa komissarile ja vastutab poliitiliste ja kooliaineliste kursuste töö organiseerimise eest klubis (§§ 80 ja 81).

Raamatukogujuhataja allub klubijuhataja kaudu väeosa komissarile. Tema on kohustatud hoolitsema, et suurem osa raamatukogufondist kasutataks isikulise koosseisu enamliku kasvatuse, lahingulise ja poliitilise ettevalmistuse eesmärgiks (§§ 82 ja 83).

Edasi järgnevad meditsiin- ja veterinaarikoosseisu kohused, millede juures meie käesolevas kirjutises ei peatu.

V.

Sisemäärustiku järgmised peatükid käsitlevad:

- sõjaväelaste paigutamist;
- ajajaotust ja päevakorda;
- sisetoimkondi ja nende kohuseid;
- laagriteenistust;
- sisekorda garaazides;
- sisekorda aerodroomidel;
- kogumist alarmi puhul;
- ajateenijate vastuvõtmist ja vabastamist;
- sõjaväelaste tervishoidu;
- hobuste hooldamist ja
- kaitset tulikahjude vastu.

Tarviduse korral peatume mõne mainitud peatüki juures edaspidi pikemalt.

Sanitaarteenistuse korraldus sõja ajal.

San-major R. Tuisk.

(Järg.)

3. Prantsusmaa.

Prantsuse sõjaväes organiseerib ja juhib sanitaarteenistust sõjaväe tervishoiuteenistuse peainspektor (Inspecteur Général du service de santé), kes ka koordineerib sanitaarteenistust armeede rajoonide ja sisemaa vahel. Sisemaal organiseerib ja juhib sanitaarteenistust sõjaministeeriumi tervishoiuteenistuse juhataja (Directeur du service de santé au Ministère de la Défense Nationale et de la Guerre), armeede tagalapiirkonnis — tervishoiuteenistuse juhataja ülemjuhataja peastaabis (Directeur du service de santé au Grand Quartier Général), armees — armee tervishoiuteenistuse juhataja (Directeur du service de santé de l'armée), korpuses — korpuse tervishoiuteenistuse juhataja (Directeur du service de santé du corps d'armée), diviisis — diviisi tervishoiuteenistuse juhataja (Directeur du service de santé de la division), rügemendis — rügemendi vanemarst (Médecin chef de régiment) ja pataljonis — pataljoniarst (Médecin de bataillon).

Rügemendi vanemarstile allub rügemendi sanitaarpersonaal ja -varustis, mille abil tema organiseerib sanitaarteenistust rügemendis, moodustades rügemendi ja pataljonide abistamispunkte (Poste de secours régimentaire et postes de secours de bataillon). Kompanites kompanite velskrid ja sanitarid annavad kannatanuile esmasabi haavatute pesades (Nids de blessés). Pataljoni abistamispunktis saavad kannatanud häda- vajalikku arstiabi; sinna koondatakse kannatanud kuni evakueerimiseni rügemendi abistamispunkti täiendava arstiabi saamiseks. Liikumisvõimelised kergesti kannatanud saadetakse jalgsi kogumispunkti (Point de rassemblement) või diviisi abistamispunkti (Poste de secours divisionnaire), raskesti kannatanud evakueeritakse diviisi abistamispunkti.

Diviisi tervishoiuteenistuse juhatajale alluvad diviisi sanitaargrupp (Groupe sanitaire divisionnaire), sanitaarautorühm (Section sanitaire automobile) ja erialaselt — väeosade vanemarstid.

Diviisi sanitaargrupp moodustab lahingus diviisi abistamispunkti, mille ülesandeks on kannatanute sortimine, neile häda-

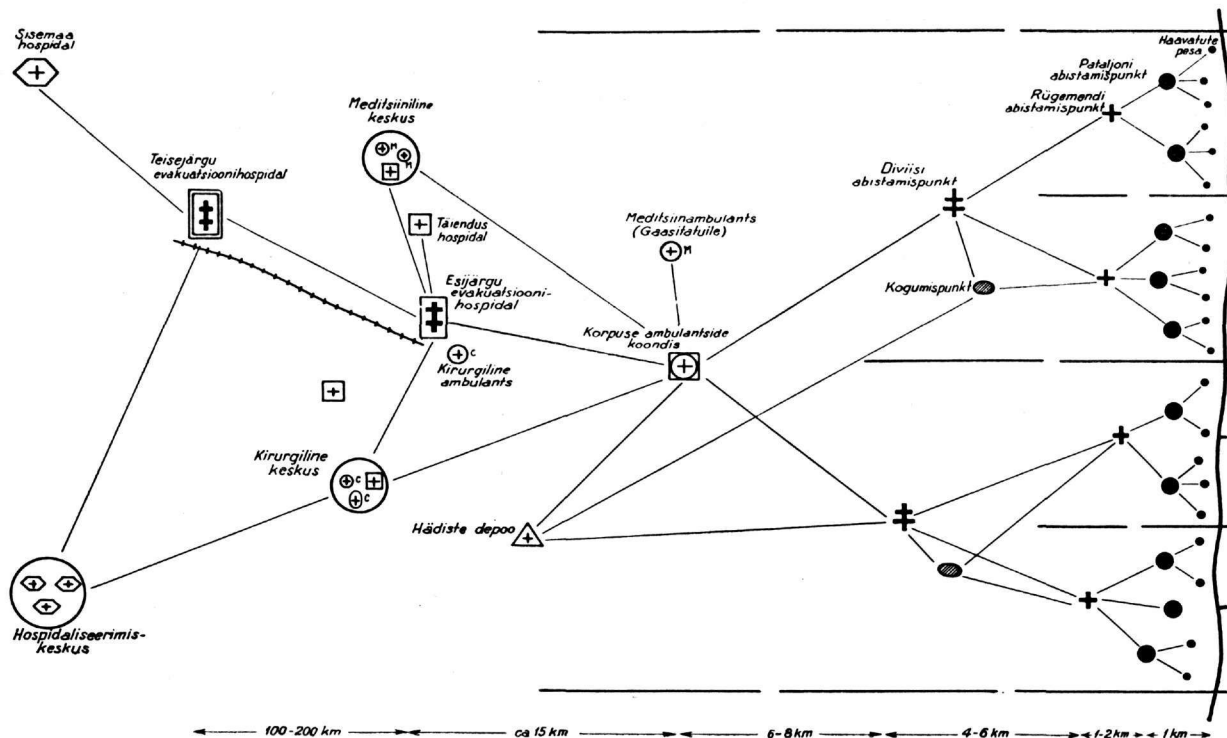
vajalise kirurgilise ja muu arstiabi andmine. Sääli ei hospitaliseerita kannatanuid, vaid nad evakueeritakse korpuse ambulantside koondisse (Groupement d'ambulances de corps d'armée) või armee sanitaarasutisisesse armeed või korpuse sanitaarautodega. Liikumisvõimeliste kergkannatanute koondamiseks diviisi sanitaargrupp moodustab kogumispunkti, kust kannatanud lähevad jalgsi või transporditakse diviisi abistamispunkti. Sanitaarautorühma ülesandeks on kannatanute evakueerimine rügementide abistamispunktidest diviisi abistamispunkti. Kui sanitaarautodel pole võimalik sõita väeosa abistamispunktideni, siis sanitaargrupp moodustab sanitaarveokite laadimispunkti (Point d'embarquement) rügementide ja diviisi abistamispunktide vahel, kust kannatanud evakueeritakse diviisi abistamispunkti.

Korpuse tervishoiuteenistuse juhatajale alluvad korpuse tervishoiuteenistuse juhatuse, korpuse meditsiinambulants, korpuse kerge kirurgiline ambulants, konsultant-arstid (Chirurgien et médecin consultant), varustamis-sanitaargrupp (Groupe sanitaire de ravitaillement), hügieeni-pesemis-desinfektsioonirühm (Section d'hygiène, lavage et désinfection), raske sanitaarautorühm ja erialaselt — diviiside tervishoiuteenistuse juhatajad.

Korpuse tervishoiuteenistuse juhataja moodustab ambulantsidest korpuse ambulantside koondise, mille ülesandeks on kannatanute evakueerimine diviisidest, kirurgilise ja muu arstiabi andmine, kannatanute hospitaliseerimine ja edasi evakueerimine armee sanitaarasutisisesse. Korpuse ambulantside koondisse jäetakse ravimisele ainult väga raskesti kannatanuid, kellele tervislik seisund ei võimalda edasi evakueerimist.

Raske sanitaarautorühma abil evakueeritakse kannatanud diviiside abistamispunktidest korpuse ambulantside koondisse ja armee sanitaarasutisisesse.

Varustamis-sanitaargrupis on sanitaarvarustise tagavarad ja sanitaride varu. Tema ülesandeks on varustada korpuse sanitaarasutisi sanitaarvarustisega ja sani-

taridega; viimaseid määratakse ka diviisi sanitaarasutisile täienduseks.

Hügieeni-pesemis-desinfektsioonirühma ülesandeks on sõjaväelaste kehalise puhtuse eest hoolitsemine ja desinfektsioonide teostamine.

Armee tervishoiuteenistuse juhatajale alluvad armee tervishoiuteenistuse juhatus, esijärgu-evakuatsiooni hospitalid (Hôpitaux d'évacuation primaire), meditsiinambulantsid, kerged kirurgilised motoriseeritud ambulantsid (Ambulances chirurgicales automobiles légères), rasked kirurgilised motoriseeritud ambulantsid, hügieeni-pesemis-desinfektsioonirühm, armee täiendushospitalid, paranejate keskused (Centres de récupérables), konsultantistid, armee laboratooriumid, hospitaliseerimigrühm, (Section d'hospitalisation), telkide ja barrakkide komplekt (Lot d'abris), ravimite ja sanitaarvarustise ettenihutatud reserv (Réserve avancée de médicaments et de matériel) ja armee kaks sanitaarautokompaniit. Armee tervishoiuteenistuse juhatajale alluvad erialaselt armee gaasilaboratoorium (Laboratoire Z d'armée), etappide tervishoiuteenistuse juht, hädistedepood (Dépôts d'éclopés) ja korpuste tervishoiuteenistuse juhatajad.

Esijärgu-evakuatsiooni hospitalid (à 1000 voodit) on tähtsamad raudtee läheduses asuvad armee sanitaarasutised ja nad on määratud korpustest evakueeritavate kannatanute hospitaliseerimiseks. Esijärgu-evakuatsiooni hospitalid kannatanud saavad raudteel pealelaadimispunkti kaudu, mis on hospitali poolt ette nihutatud vastuvõtu- ja koondamispunkti raudteejaamas. Tema ülesandeks on korpustest sanitaarautodel saabuvate kannatanute laadimine sanitaarrongidesse; ravimist või hospitaliseerimist sääl ei teostata. Esijärgu-evakuatsiooni hospitalis ravitakse raskhaigestunud kuni tervistumiseni, muud kannatanud, välja arvatud kerghaigestunud, evakueeritakse teisejärgu-evakuatsiooni hospitalidesse ja sisemaale.

Kerghaiged evakueeritakse esijärgu-evakuatsiooni hospitalidest paranejatekeskusesse, mis on moodustatud mõnest armee tervishoiuteenistuse juhataja käsutuses olevast hospitalist, või hädistedepoosse.

Täiendushospitalide, meditsiinambulantside, kergete ja raskete kirurgiliste ambulantside abil armee tervishoiuteenistuse juhataja moodustab armee rajoonis meditsiinilisi ja kirurgilisi keskusi, mis võivad

olla iseseisvad erihaiglad või teotseda mõne esijärgu-evakuatsiooni hospitali juures.

Armee laboratooriumid asuvad meditsiiniliste keskuste juures.

Hospitaliseerimisrühm (500 voodit) määratakse vajadusel mõne korpuse sanitaarteenistusele täienduseks.

Sanitaarvarustise ettenihutatud reserv varustab kogu armeed sanitaarvarustisega ja ise täiendab oma sanitaarvarustist reguleerimisjaamade tagavaradest.

Etappide tervishoiuteenistuse juhataja organiseerib sanitaarteenistust armee etappide piirkonnas.

Tervishoiuteenistuse juhatajale ülemjuhataja peastaabis alluvad staap, teisejärgu-evakuatsiooni hospitalid, sanitaarrongid, peastaabi käsutusse antud sanitaartransportüksused, arstimite ja sanitaarvarustise laod (Stations-magasins de médicaments et stations-magasins de matériel sanitaire) ja muud sanitaarasutised ja -varud, nagu segaambulantsid, kirurgia-töökonnad, liikuvad kirurgia-grupid, velskrikompanid, sanitaarpersonaali üldine varu, hospitaliseerimisrühmad (à 500 voodit), telkide ja barrakkide komplektid, liikuvad röntgeniseadised (Equipages radiologiques), pesukodade grupid (Groupes de buanderies-séchoirs), jäävalmistamisveokid (Voitures-usines à glace), sanitaarautokompanid ja sanitaarlennukid. Tervishoiuteenistuse juhatajale ülemjuhataja peastaabis alluvad erialaselt reguleerimisjaamade arstid (Médecin régulateurs) ja armeede tervishoiuteenistuse juhatajad.

Teisejärgu-evakuatsiooni hospitalide (à 3000 voodit) ülesandeks on vastu võtta ravimiseks kergemalt ja raskemalt kannatanuid peamiselt armeede esijärgu-evakuatsiooni hospitalidest ja neid ravida kuni tervistumiseni. Sisemaa haiglaisse evakueeritakse säält ainult neid, kes paranemisel ei saa teenistuskõlblikeks või kannatanute suure juurdevoolu puhul neid, kes taluvad pikemaajalist transportimist.

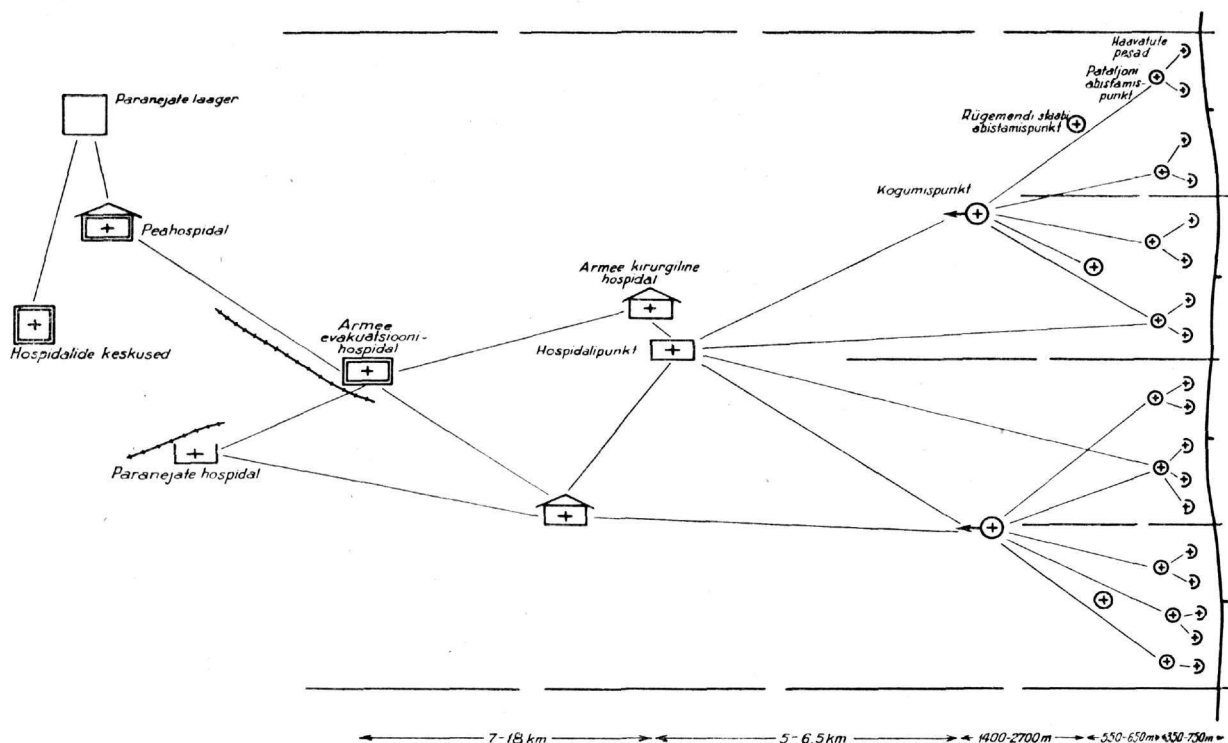
Reguleerimisjaamad asuvad etappide rajoones ja säält teotseva arsti korralduses on täiendushospital (500 voodit), paranejate depood (Dépôts de récupérables), sanitaarpersonaali varu ja sanitaarvarustise tagavarad, sanitaarrongid ja sanitaarrevisjoniaamad (Stations de révision sanitaire). Reguleerimisjaama (ühe või kahe armee jaoks) ülesandeks on raudteil teostatava evakueerimise korraldamine ja järelevalve, armee sanitaarasutiste täiendamine sanitaarpersonaaliga ja -varustisega, kannatanute

evakueerimine raudteel alates esijärgu-evakuatsiooni hospitalidest ja kannatanute suunamine etappide piirkonnas asuvaisse teisejärgu-evakuatsiooni hospitalidesse ja sisemaa haiglaisse. Sanitaarrevisjoni-jaamade ülesandeks on säärate kannatanute eemaldamine sanitaarrongidelt, kellele teravilisk seisund ei võimalda edasist evakueerimist, ning nende paigutamine lähedalolevasse haiglaisse, säält edasi evakueeritavate kannatanute laadimine sanitaarrongidele ja hädavajaliku arstiabi andmine revisjoni-jaama läbivaile sõjaväelasile. Sanitaarvarustise laod asuvad armeede rajoonides või osalt ka sisemaal; nende ülesandeks on reguleerimisjaamade varustamine igasuguse sanitaarvarustisega.

Kannatanute ravimiseks sisemaal on ette nähtud mitmesugused haiglad: alatised sõjaväehospitalid, segahospitalid, riigi-, omavalitsuste- ja erahospitalid, sõjaväe täiendushospitalid, vabatahtlike abistamisühingute poolt organiseeritud abihospitalid ja eraisikute poolt ülalpeetavad heategevad hospitalid.

Kogu sisemaa on jaotatud hospitaliseerimissektoreiks (Secteurs hospitaliers). Sektori suurimas linnas on hospitaliseerimiskeskus ja sama sektori teisis suuremais asulais hospitaliseerimiskeskuse osakonnad (Filiales). Igas hospitaliseerimiskeskuses on tehnilised keskused, nimelt üks üldmeditsiinkeskus (nakkushaigeile ja gaasitatuile) ja kolm kirurgikeskust (üldkirurgia, kõrva-, kurgu-, nina- ja silmahaigeile). Mitme hospitaliseerimissektori jaoks on sõjaväeringkonna erihaiguste tehnilised keskused (Centres techniques de spécialités régionaux): stomatoloogia, luumurrete, tiisikuse, dermatoveneroloogia, psühhiaatria, neuroloogia, kardioloogia ja enteroloogia. Peale loetletute on mõnes hospitaliseerimissektoris keskused luukirurgia, uroloogia, näo- ja lõualuude kirurgia ja kirurgilise tuberkuloosi jaoks. Kõigis neis keskuses asuvate haiglate ülesandeks on kannatanute ravimine kuni tervistumiseni või paranemiseni. Seejuures vajadusel paranejad paigutatakse eriliselt paranejate asutisisesse (Etablissements de convalescents), milleks määratakse täiendushospitalid. Sisemaa hospitaliseerimiskeskusesse satuvad ainult säärased kannatanud, keda on juba ravitud armeede sanitaarasutisises.

Kannatanute evakueerimiseks sisemaal on sõjaministeeriumi keskjuhataja käsutuses sanitaarrongid ja muud sanitaartransportabinõud.

Sisemaale evakueeritavate kannatanute tervisliku seisundi kontrollimiseks on suu-remais sõlmjaamades sanitaar-revisjoni-punktid.*

4. Põhja-Ameerika Ühendriigid.

Põhja-Ameerika Ühendriikide sõjaväes organiseerib ja juhib sanitaarteenistust sõjaväe sanitaarteenistuse ülem** sanitaarinspeksiooni abil. Välisõjaväes organiseerib ja juhib sanitaarteenistust ülemjuhataja staabi juures olev välisõjaväe sanitaarteenistuse ülem, armees — armeearst, korpuses — korpusearst, diviisis — diviisiarst, jalaväerügemendis — rügemendi vanemarst ja pataljonis — pataljoniarst.

Rügemendi vanemarstile allub rügemendi meditsiinkompani, kelle abil tema

* Ch. Spire et P. Lombardy, Précis d'organisation et de fonctionnement du Service de Santé en temps de guerre, 1934, Paris; Tournier-Lasserre, Le Service de Santé aux Armées, 1937, Paris; Jacquemart, Clavelin et Jame, Le service de santé militaire du temps de paix et du temps de guerre, 1934, Paris; „Archives Médicales Belges, Bulletin International“, 1935, nr. 1.

** Ülevaate koostamisel kasutatud ametiisikute ja sanitaarasutiste nimetused on tõlgitud peamiselt venekeelsest allikaist.

organiseerib sanitaarteenistust rügemendis. Meditsiinkompani koosneb staabirühmast ja kolmest rühmast pataljonide jaoks, mille ülemaiks on pataljonide arstid. Pataljoni meditsiinrühm jaguneb abistamispunkti-, kandur- ja kompanijaoks. Kompanijao sanitaride abil moodustatakse kompanites haavatute pesad, kus kannatanud saavad esmasabi ja kust kandurjao sanitarid transportivad neid pataljoni abistamispunkti, mille pataljoniarst moodustab abistamispunktijao abil. Sääll kannatanud saavad arstiabi ja nad evakueeritakse diviisi sanitaarveokeiga vastavalt kannatanute tervislikule seisundile diviisi kogumis- või hospitalipunkti. Staabirühm on sanitaarpersonaali varuks ja varustamiseks sanitaarvarustisega. Ta avab vajadusel pataljoni abistamispunktile vastava rügemendi staabi abistamispunkti, mis on ette nähtud rügemendi staabi, rügemendi suurtükiväe, teenistuste jne. jaoks. Rügemendi meditsiinkompaniil puuduvad sanitaarveokid kannatanute evakueerimiseks.

Diviisiarstile alluvad diviisi sanitaarteenistuse valitsus ja diviisi meditsiinrühment, mille ülemaks on diviisiarst, eriaalselt alluvad diviisiarstile ka väeosade vanemarstid.

Diviisi sanitaartenistuse valitsuse koosseisus on diviisiarsti abi, meditsiininspektor (diviisiarsti abi sanitaarepidemioloogilisel alal), arstid-eriteadlased, laboratoorse teenistuse ülem ja diviisi veterinaararst. Valitsuse ülesandeks on diviisi sanitaartenistuse üldine organiseerimine.

Diviisi kõik sanitaarasutised on koondatud meditsiintrügementi, mis koosneb staabist, teenistustekompanist, sanitaarpataljonist, sanitaartanspordipataljonist, hospitalipataljonist ja veterinaarkompanist.

Meditsiintrügemendi staabi koosseisus on peale rügemendiülema tema abi, paigutusväljaõppe-luureohvitser ja adjutant. Teenistustekompani koosneb kompani staabi, rügemendi staabi, pataljonide staapide, üldvarustus-, meditsiinvarustus-, meditsiinlaboratooriumi- jaost ja orkestrist. Teenistustekompani ülesandeks on varustada majandustööjõuga meditsiintrügemendi ja tema pataljonide staape, varustada mitmesuguse varustisega meditsiintrügementi ja teostada laboratoorseid töid.

Sanitaarpataljon koosneb staabist ja kolmest sanitaarkompanist; iga kompani jaguneb staabiks, kaheks kandurrühmaks ja rühmaks, kus on kogumispunkti- ja sidejagu. Sanitaarpataljoni ülem avab harilikult kaks kogumispunkti kahe sanitaarkompani kogumispunkti jagude abil, üks kummalegi brigaadile diviisis. Kandurrühma sanitarid transpordivad kannatanuid pataljonide ja rügementide abistamispunktidest kogumispunkti, kus kannatanud saavad kirurgilist ja muud arstiabi. Üks sanitaarkompani on harilikult varus ja tema abil vajadusel moodustatakse kolmas kogumispunkt.

Sanitaartanspordipataljon koosneb staabist, kahest sanitaarausotekompanist ja ühest sanitaarthobuvoorikompanist; iga kompani koosneb staabist ja kahest rühmast à kaks jagu. Sanitaartanspordipataljon teotseb tihedas kontaktis sanitaarpataljoniga ja tema ülesandeks on kannatanute evakueerimine hospitalidesse sanitaarausotekompanite abil. Sanitaarthobuvoorikompani on abiks sanitaarkompanile kannatanute evakueerimisel kogumispunkti.

Hospitalipataljon koosneb staabist ja kolmest hospitalikompanist. Hospitalikompanis on staap, tehniline rühm ja transportrühm; tehniline rühm jaguneb ravimis- ja kannatanute hooldamisjaoks, transportrühm — transportjaoks ja kanduri- jaoks. Igas hospitalikompanis on sanitaarsot ja muud varustist 250-voodilise hospitali avamiseks. Hospitalipataljoni ülem

avab harilikult ühe hospitalipunkti 2 hospitalikompani abil, kuna üks kompani jääb varru. Hospitalipunktis saavad kannatanud kvalifitseeritud kirurgilist ja muud arstiabi, kuid neid sääli ei hospitaliseerita, vaid evakueeritakse armee sanitaarveokeiga armee evakuatsioonihospitalitesse, mis asuvad korpuste ja armee rajoonis. Pike- maajalist evakueerimist mittetaluvad haiged paigutatakse diviisi rajoonis asuvaisse armee kirurgilistesse hospitalidesse, kus neid ravitakse lühemat aega.

Veterinaarkompani koosneb staabist ja kahest rühmast. Tema ülesandeks on veterinaarkogumispunkti avamine ja veterinaarabi andmine.

Korpusearstile alluvad korpuse sanitaartenistuse valitsus, korpuse meditsiintrügement ja erialaselt — diviisiarstid.

Korpuse sanitaartenistuse valitsuse ülesandeks on korpuse sanitaartenistuse üldine organiseerimine, eriti aga hoolitsemine, et korpuses oleks vajalik arv kirurgilisi hospitalide.

Meditsiintrügemendi koosseis on samasugune kui diviisi meditsiintrügementis: tema ülesandeks on sanitaartenistuse organiseerimine väeüksusile, mis ei kuulu diviiside koosseisu; vajaduse korral ta peab olema abiks diviiside ja armee meditsiintrügementidele.

Armeearstile alluvad armee sanitaartenistuse valitsus, 12 evakuatsioonihospitali (à 750 voodit), 10 kirurgilist hospitali (à 250 voodit), paranejate hospital (3000 voodit), armee meditsiinladu, armee meditsiinlaboratoorium, 4 normaalkoosseisulist meditsiintrügementi, 4 veterinaarhospitali (à 250 hobusele) hobuste ravimiseks ja 1 veterinaarhospital (1000—2000 hobusele) väsinud hobuseile puhkamiseks; peale selle alluvad armeearstile erialaselt korpusearstid.

Armee sanitaartenistuse valitsuse koosseisus on armeearsti abi, meditsiininspektor (armeeearsti abi sanitaar-epidemioloogilisel alal), laboratooriumide direktor, hospitaliosakonna ülem, evakuatsiooniosakonna ülem, varustusosakonna ülem, arstid-eriteadlased, armee hambaarst, armee veterinaararst ja side- ning luureülem.

Evakuatsioonihospitalid asuvad raudteejaamades armee ja korpuste rajoones ja nende ülesandeks on kirurgilise ja muu arstiabi andmine, kannatanute lühiajaline hospitaliseerimine, nende ettevalmistamine edasiseks evakueerimiseks ja evakueerimine kommunikatsioonitsooni hospitalitesse, paranejate hospitalidesse ja sisemaale.

Kirurgilised hospitalid on kvalifitseeritud kirurgilise abi andmiseks ja raskestikannatanute ravimiseks; nad asuvad korpuste ja diviiside rajoones hospitalipunktide läheduses.

Meditsiinrühmentide ülesandeks on sanitaartenistuse organiseerimine väeüksustele, mis ei kuulu orgaaniliselt armee koosseisu, ja korpuste ning diviiside sanitaartenistuse toetamine. Kannatanute evakueerimine korpuste ja diviiside sanitaarasutist armee sanitaarasutistesse teostub armee meditsiinrühmentide sanitaartanspordipataljonide abil.

Välisõjaväe sanitaartenistuse ülemale alluvad välisõjaväe sanitaartenistuse valitsus, kommunikatsioonide sanitaartenistuse ülemad ja erialaselt — armeearstid.

Välisõjaväe sanitaartenistuse valitsuse koosseis on välisõjaväe sanitaartenistuse ülema abi, sidearstid, eriteenistuse direktorid, sanitaarinspektor, peaveterinaararst ja kontsentratsioonikeskus; erialaselt alluvad valitsusele reguleerimisjaamade arstid.

Kontsentratsioonikeskuse ülesandeks on koondada rindelt ajutiselt kõrvaldatud sanitaar- ja veterinaarasutisi täiendamiseks sanitaarpersonaaliga ja -varustisega; sääl asuvad ka varuhospitalid, iga armee koosseisust üks kirurgiline- ja kaks evakuatsioonihospitali.

Kommunikatsioonitsooni sanitaartenistuse ülemale alluvad valitsus, kommunikatsioonitsoonis asuvad peahospitalid, hospitalide keskused, paranejate laagrid, peambulatooriumid, pealaboratooriumid, raudteejaamade hospitalid, meditsiinijaoskond ja pealaod. Enamik kannatanuist ravitakse

kommunikatsioonitsooni peahospitalides, hospitalide keskuses ja paranejate laagris, kuhu evakueeritakse kannatanuid evakuatsioonitsooni- ja kirurgilistest hospitalidest reguleerimisjaamade kaudu.*

5. Kokkuvõte.

Ülaltoodud riikide sõjavägede sanitaartenistuse organisatsioon, samuti sanitaartenistusi juhtivate isikute ja sanitaarasutiste ülesanded näivad olevat erinevad, kuid need erinevused ei ole aga tegelikult põhimõttelise iseloomuga. Hoolimata sellest, kas sanitaartenistuse organisatsioon on võrdlemisi lihtne või komplitseeritud, tema rakendamisel sanitaartenistuse ülesannete täitmisele meie leiame palju ühiseid jooni.

Rühmendi piires on kõigil riikidel sanitaartenistuse organiseerimine peagu ühtlane. Mida kaugemale tahapoole võitlusjärgust, seda enam esineb erinevusi kannatanute evakueerimise ja ravimise üksikasjus. Kuid kõikjal evakueeritakse kannatanuid järkude kaupa „endale“ ning liikumisvõimelisi kergestikannatanuid eraldi muudest ja püütakse enamikku kannatanuist ravida rindel, peamiselt armee sanitaarasutis või armee otseses läheduses. Korpuse sanitaartenistus esineb peagu kõikjal vahelülina diviisi ja armee sanitaartenistuse vahel ja on ette nähtud peamiselt diviiside sanitaartenistuse toetamiseks ja täiendamiseks.

* S. Burštõn, Kratki kurs vojenno-sanitarnoi administratsi, 1931, Leningrad; „Vojenno-sanitarnoje delo“, 1929 (nr. 2), 1931 (nr. 11—12); 1934 (nr. 6), 1936 (nr. 2); „Archives Médicales Belges, Bulletin International“, 1936, nr. 2, 6.

Poliitiline kasvatus õhukaitse-väeosades.

Kapten A. Kriisk.

Meie väike sotsialistlik vabariik on lõpuks meie kõigi suurimaks rahulduseks vastu võetud NSV Liidu liikmeks. Nõukogude Liit on Stalini kahe viisaastaku järel muutunud võimsaks industriaalseks suurriigiks, võitmatuks sotsialismimaaks.

NSV Liidus on likvideeritud parasiitlikud klassid, on igaveseks hävitatud inimese ekspluateerimine inimese poolt. Kiiresti kasvab N. Liidus rahvaste heaolu ja õitseb kultuur. Sotsialism on kindlalt tunginud N. Liidu kodanike igapäevasesse ellu. Tu-

gev ja lahutamatu on NSV Liidu rahvaste sõprus. On loodud võimas moraalne ja poliitiline N. Liidu rahva terviklik ühik, on teostunud tööliste, talupoegade, intelligenti ja sõjaväelaste koondumine ühiseks töötavaks rindeks. See maailmas ennenägematu rahvaste moraalne ja poliitiline ühinemine on saanud võimalikuks vaid sotsialistliku korra alusel. Et kindlustada nimetatud korda, tuleb seda korda luua selge ja loogilise kommunistliku kasvatusel.

Ka meie õhukaitstes on rakendatud töös-

Välkmiiting ühes õhukaitse-väeosas.

se kõik kommunistlikud rakukesed ja komiteed, kommunistliku kasvatused kiiremaks ja tõhusamaks läbiviimiseks.

Õhukaitse poliitiline juht on sms. Inti. Peale selle on määratud poliitilised juhid väeosadesse järgmiselt: Sv. Lennukool — sms Aio, Õk-srtvgrupp — seersant Rähni, Lennuväedivisjon nr. 1 — seersant Pakas, Lennuväedivisjon nr. 2 — n-seersant Põrk, Lennuväedivisjon nr. 3 — sms kapten Kriisk, Lennubaas — sms kapten Laasi.

Vaadeldes lähemalt õhukaitse-väeosades tehtud poliitilist kasvatustööd ja märkides arvuliselt peetud loenguid, miitinguid ja tunde, saaksime järgmise pildi: Õhukaitse-väeosades on seni peetud välkmiitinguid 12, harilikke kõnekoosolekuid koos N. Liidu sõjaväelastega 8. Poliitilise sisuga loenguid on peetud 14. Internatsionaali laulutunde on peetud 38. NSV Liidu põhiseadust on arutatud 22 tundi. Riigivolikogu deklaratsiooni on arutatud 16 tundi. Vene keele tunde on olnud 48. On asutatud 8 lauluringi, missugustes harjutatakse Internatsionaali ja töölislaule. Õhukaitsegrupis on asutamisel komnoorte ring.

Üldkoosolekuid on peetud väeosade komiteede poolt 24. Kirjandust on muretsenud järgmiselt: igasse väeosas on telli-

tud K. Marxi „Kapital“, Marxi ja Engelsi „Valitud teosed“ ja „NLK(e)P ajalugu“.

Tellitavaist ajalehtedest võiks märkida: „Rahva Hää“, „Kommunist“, „Трудовой Путь“, „Правда“, „Красная Звезда“. Sõjaväelastele kasutamiseks on muretsenud õpperaamatuid: Живая Речь I ja II osa.

Vaadates väeosade komiteede protsentuaalsed koosseisu, näeme järgmist: keskmiselt on väeosade komiteede koosseisus 60% reamehi, 30% allohvitsere ja 10% ohvitseri.

Jälgides eespoolnimetatut näeme, et õhukaitse minnakse hoogsasti edasi kommunistliku kasvatused radadel. Siinjuures olgu vastavad isikud siiski ettevaatlikud, sest kommunistlikus kasvatuses on tähtsam koht võitlusel kommunistlikus suhtumises töösse — kommunistlikku töödistsipliini. Töö on alati olnud ja on ühiskondliku elu aluseks.

Ekspluataatorite (orjaperemehed, feodaalid, kapitalistid) valitsemisel oli orjastatud rahvaklassidele töö vastik, sest oma tööga nad muretsesid rikkusi mitte enestele, vaid orjastajaile.

Hoopis teissugune on töödistsipliin NSV Liidus. Nõukogude ühiskonnas on töö muutunud au- ja kuulsuseasjaks. Sotsialistlikus ühiskonnas võimaldavad mitte tähtsus ja rikkus, vaid töö, teadmised ja isiklikud teened inimesel asuda ühele või teisele juhtivale kohale N. Liidu tööstuses, sõjaväes või mõnel muul alal.

Et alal hoida nõutud töödistsipliini, on meie õhukaitse vajalik üldine ja tõhus

Poliitilise selgitustöö tund vabas looduses.

kommunistlik kasvatus. Kommunistlik kasvatus ei ole raamatupärane kombereeglite omandamise tagajärg; see kasvatus teostub töörahva võitluses uue ühiskonna ülesehitamisel. Ka meie maal ja meie õhukaitsetes on loodud ja kasvab uus inimene, kellel

esimeses järjekorras seisavad kollektiivi huvid, kes on kiindunud oma suurde Sotsialistlike Vabariikide Liitu, kes on lõpmatult truu kommunistlikule parteile ja selle juhile sms Stalinile.

22. 08. 40.

Bibliograafia.

Sõda õhus.

„Krasnaja Zvezda's“ nr. 179 s. a. toob NSVL sõjaakadeemia dotsent kolonel N. Žuravlev õhusõja võimaluste ja tõenäoliste väljavaadete kohta Läänes järgmise hinnangu.

Pärast Prantsusmaa kapituleerumist sõda Lääne-Euroopas astus uude ajajärku. Saksamaale avanes nüüd võimalus koondata kõik jõud oma peavastase Inglismaa vastu.

Tekkinud olukorra omapärased seisneb selles, et sõdivad pooled on lahutatud ca 40 km laiuse Pas de Calais' väinaga, mis tagajärjel Saksamaa, kes evib Inglismaast tunduvalt nõrgemaid merejõude, ei saanud kohe kasutada oma maavägede rõhuvat ülekaalu. Kuid ka Inglismaa, vaatamata oma laevastiku võimsusele, ei ole suuteline oma võrdlemisi nõrga maaväega Saksamaa vastu midagi ette võtma.

Möödunud aegadel, olukorras, kus vastase relvastatud jõud oma koostiselt erinevad (maavägi mereväe vastu), oleks sõja jätkamine muutunud võimatuks, või sõda veninuks aastatepikkuseks, kuni üks vastane oleks saanud üle oma relvastatud jõudude nõrgast küljest. Käesoleval ajal aga, arvestades lennuväe olemasolu ja kasutamisevõimalusi, viisid mõlemad pooled sõja pearaskuspunkti õhku.

Inglise õhujõud valivad oma rünnakumärkideks Saksamaal peamiselt kütteõlide laod, kütteõlide töötlemis- ja lennukitehased, aerodroomid ja ka Westfaalia tööstuspiirkonna. Sakslaste poolt okupeeritud aladel inglased pommitavad peamiselt aerodroome ja õliladusid Hollandi, Belgia ja Prantsuse rannikuil.

Inglaste poolt rünnatavate märkide iseloomust võib järeldada, et inglased arvestavad tõsiselt õhu- ja meredessante Saksamaa poolt oma saartele. Loetletud esemete pommitamine inglaste poolt avastab ühtlasi kavatsuse, kuidas inglased mõtleavad tagada oma saari sakslaste sissetungi vastu.

Inglise ülemjuhatus loodab sakslaste õliladude, õlitööstuse ja lennukitehaste pommitamisega halvata sakslaste õhujõude, mis seni on osutunud saksa relvastatud jõudude edukamaks väeliigiks. Seejuures inglaste löögid on suunatud saksa õhujõudude õrnemale osale — õlibaasidele ja õlitehastele.

Ainult heast tahtest eesmärgi saavutamiseks on aga vähe, veel on tarvis vastavaid jõude ja abinõusid, mis suhtes aga inglastel, nende oma ajakirjanduse andmeil, ei ole olukord kuigi hiilgav. Nii näiteks teatas Reuteri agentuur hiljuti, et viimase kolme kuu jooksul inglise õhujõud sooritasid 258 pommitusretke sõjalistele märkidele. Oletades, et viimasel kuul oli sooritatud 150 pommitamist, kusjuures igast retkest võttis osa 9—10 lennukit (inglaste pommitajate salga keskmine suurus), oli tegutsevate lennukite üldarv ainult ca 1500. Kui veel arvestada, et pommitamised teostati peamiselt öösi ja suu- rest kõrgusest, siis otsuste tabamuste protsent ei võinud olla kuigi suur.

Kuigi meie arvestused vahest ei ole täiesti täpsed, annavad nad siiski kujutluse sellest, et ei maksa üle hinnata õhu- strüna- kute tähtsust, mis teostatud vaid mõne- kümne lennukiga ööpäeva kestel.

Kuid inglise lennuväe pommitusretked Saksamaale on ikkagi teostatud järjekind- lalt. See annab tunnistuse inglise lennuväe tunduvalt arvulisest kasvust ja inglise len- nukite ning lendurite heast kvaliteedist. Kõrget kvaliteeti tõestavad eriti tõsiolud, et inglased on suutnud pommitada sügaval Saksamaal asetsevaid sõjalisi märke. Kõig- gest eestoodust võib järeldada, et Saksa õhujõududel seisab ees raske ja visa võitlus.

Saksa õhujõud sooritasid seni pommitusretki peamiselt Inglise lõuna- ja idarannikuil asetsevaile sadamaile ja rün- dasid valikuta kõiki laevu La Manche'i

väinas. Sakslaste rünnakuil Inglise sadamaile on eesmärgiks — sundida inglise merejõude lahkuma neist sadamaist, mis asetsevad Hollandi, Belgia, Prantsuse ja Saksa rannikute vastas. Kui Saksa õhujõud suudavad seda saavutada, siis on loodud väga soodsed eeldused saksa vägede dessantoperatsioonideks Inglise saarte vastu. Selle ülesande täitmisel saksa õhujõud leiavad aga energilist vastupanu nii inglise hävituslennuväelt kui ka õhukaitsesuurtükiväelt. Inglise õigeaegne vastutegevus tõestab, et vaatlus- ja luureteenistus väinades ja Põhjamerel on inglistel hästi organiseeritud, mille tagajärjel sakslastel vaevalt õnnestub üllatada inglasi dessandiga saartele. Dessandi edukuse aluseks on ikkagi täieliku ülekaalu saavutamine õhus. Selleks on sihitud ka sakslaste kõik püüded.

Saksa lennukite rünnakud laevadele La Manche'i väinas evivad eeloleva suuroperatsiooni suhtes abistava tähtsuse. Nende rünnakute eesmärgiks on suurendada saksa allveelaevade poolt Inglismaa vastu teostatava blokaadi efektiivsust.

Rööbiti eestooduga saksa õhujõud teostavad laialdast ja energilist luuret Inglise rannikuil kui ka merel kõigil Inglise juurdeveetel. Luuretulemusi kasutavad saksa merejõud edukalt, mis nähtub eriti viimasel ajal saksa allveelaevade tegevuse edukusest.

Milliseid tulemusi saksa õhujõud on saavutanud oma rünnakutega Inglismaale, on lähemalt teadmata. Näib, et neid rünnakuid on seni teostatud väikeste jõududega

vaid operatiivseile märkidele ja järjekord veel ei ole jõudnud strateegilise tähtsusega märkideni.

Saksa ja Inglise õhujõudude suuruse kohta on Ameerika Ühendriikide ajakirjandus avaldanud järgmisi andmeid: Saksa maal on 8000 pommitajat ja 4000 hävitajat, Inglismaal 4000 pommitajat ja 4000 hävitajat.

Toodetavate lennukite arvud kõnelevad veel enam Saksamaa kasuks. Sakslaste lennukitoodang oli Ameerika ajakirjanduse andmeil juulikuus 3000 lennukit, augustis tõusvat toodang 5000 lennukini. Inglismaa lennukite kuutoodang küünib vaid 1200 lennukini. Seega Saksamaa ületas oma vastase lennukitoodanguga juulis kahe ja poole kordselt ja augustis rohkem kui neljakordselt. Mõlema maa lennukitoodangu arvulist vahet aitavad tasandada inglase ostud Ameerika Ühendriikidest. Kui ameeriklased tõesti suudavad iga kuu müüa inglastele 3000 lennukit, nagu nad ise tõendavad, siis on Inglise ja Saksa õhujõudude juurdekaskv peagu võrdne.

Eestoodud andmeist võib oletada, et Saksamaa püüab võimalikult peagi kasutada oma praegust üleolekut õhus ja võib oodata, et lähemal ajal algavad suured sõjalised operatsioonid. Milliseks need operatsioonid kujunevad, on raske ette näha.

Kindel on aga, et Inglise-Saksa võitluse tulemused olenevad väga suurel määral sellest, kumb vastastest võidab sõja õhus.

A. R-k.

Õhujõudude positsioonid Vaiksel ookeanil.

Tänapäeval, kus sõjategevus on kandumas Vaiksele ookeanile, poleks üleliigne saada üldpilt sellest, millised eeldused on loonud selles tohutus ruumis võistlevad riigid oma õhujõudude tegevusse rakendamiseks. Õhujõud nagu merevägigi vajavad baase, millede loomine Vaiksel ookeanil pole kerge, eriti kui võtta arvesse selle maailma suurima veekogu ulatust, tema kaugust võistlevate jõudude emamaadest ja lennukibaasideks kõlblike veening maa-alade vähesust.

Põhja-Ameerika Ühendriigid on teinud Vaiksel ookeanil õhubaaside võrgu loomiseks erilisi pingutusi ja seda kõigepealt eesmärgiga saavutada kindlat ühen-

dust neist sõltuva Filipiini saarestikuga. 1935. a. alates peetakse neljamootoriliste „Clipper“-lennukite abil korrapärast ühendust Manilaga. Sellel lennuliinil on esimeseks lennujaamaks USA Ameerika-mandri valdustest alates — Havai saarestik. Pearl Harbour Honolulu saarel, 3860 km Kaliforniast, on välja arendatud esmajärguliseks õhujõudude baasiks ja rikkalikult varustatud kõigega, mis selleks tarvilik. Havai 2100 km läänes asetsev Midway saareke on järgmine etapp. See on tüüpiline korallisaar, kuid evib hästi sobiva, tuulte eest küllaldaselt varjatud veekogu, laguuni (atolli) lennukite tarvis. Midway'le järgneb Wake, mis asetseb eelmisest 2000

km eemal, oli 1936. a. kasutamata ning mahajäetud saar, kuid tänapäeval on kujundatud see moodseks lennubaasiks, evides sadama, laagri, töökodasid, põletis- ning määrdeaine ladusid ja Pan American Airways'le kuuluva võõrastemaja. Wake'ist 2400 km kaugusel asetseb Guam, mis on vanim USA koloonia Vaiksel ookeanil. Saarel on ka mereväebaas, mille korraldamiseks alles hiljuti küsiti valitsuselt suuremaid krediite, milline nõudmine rahuldati aga vaid osaliselt. Guamile järgneb juba Manila (2600 km) Filipiini saarestikus, mille elanikkond, nähtavasti ühise vaenlase kartusel, näikse ikka veel tugevasti sümpatiseerivat ameeriklastele. Peale selle evib USA lennusaadamaid Pago-Pagos, Samoal (rajoonis, kus kadus Amelia Earhardt), Kingman Reefi korallisaare laguunil ja lõpuks Alaskas, Sitkas ja Dutch-Harbouris, 2500 km Jaapanist.

Suurbritannia evib Vaiksel ookeanil samuti tugevaid õhupositsioone. Tähtsamaks ning n-ü. fundamentaalseks neist on Singapur, mis on välja ehitatud kõige moodsemate nõuete kohaselt, evib neli lennusaadamat, suurepärase ning viimistletud õhukaitseüsteemi, maa-aluseid kütteainehoiukohti ja oma eeskujuliku korrastuse poolest maailmas ainulaadse merejõudude baasi. Singapurile järgneb Hongkong, mis oma asetuse ja korrastusest väga sarnaneb Gibraltarile; Port-Darwin suurepärase, kõige moodsemate nõuete kohaselt korrastatud lennusaadama, mille täiendamiseks veel hiljuti anti 400.000 naelsterlingit. Seda kolmnurkset süsteemi täiendavad Nankauri, mis asub Nikobaari saarestikus, ja Trinquemalé — Tseilonil.

Hollandi, milline riik praegu on eriti ohustatud Vaikse ookeani ruumis, evib tähtsaid õliallikaid Sumatral ja Jaaval. 1935. aastal Jaapan importis ümmarguselt

4 miljonit tonni õli, mille suur osa tuli siit. Hollandil on hulk lennusaadamaid Jaaval, Sumatral ja Borneol, kus samuti asub moodseid õli rafineerimise seadiseid. Ema- maaga need Hollandi Vaikse ookeani asu- maad olid ühendatud suure K.L.M. kom- merts-lennuliiniga, mis suundus Amsterda- mist Bataaviasse ja oli 14.000 km pikk, mil- line vahemaa tavaliselt kaeti 5^{1/2} päevaga.

Prantsusmaa valdustest Vaikse ookeani ruumis on praegu kõige rohkem ohustatud Indo-Hiina, milline näikse ole- vat jaapanlaste eriliseks huviobjektiks, se- da enam, et siit lähevad teed, milliste kaudu hiinlased saavad sõjalist varustist ning milliste sulgemine tunduvalt kergendaks Jaapani ülesandeid Hiina alistamisel. See- pärast Indo-Hiinas prantslastel on hästi arendatud lennubaaside võrk, mida täien- davad lennusaadamad Tahitil ja Numeas. Uus Kaledoonia oleks samuti sobivaks len- nubaasiks, kuid vastavate korrastustööde kohta siin pole andmeid.

Jaapanil on samuti esmajärgulisi toetuspunkte õhujõududele Vaikses ookea- nis. Peale nende, mis asuvad kodusaartel, on jaapanlastel lennusaadamaid Formosal ja sakslastelt pärast Maailmasõda üle võe- tud Vaikse ookeani põhjapoolses osas asu- vail saarestikel. Neist tähtsamateks on Saipan (Bonin Shima saartel), Yap, mis asub kõigest 250 km ameeriklastele kuu- luvast Guamist, Jaluit Marshalli ja Ponapé Caroli saarestikus. Seejuures tuleb mär- kida, et Palosi saared asuvad kõigest 800 km Manilast ja Marshallide põhjapoolsem saar 700 km Wake'ist. Lõpuks on jaapan- lastel veel tähtsaid õhujõudude toetuspunk- te lõunapoolses Hiinas, kus pole kuigi kau- ge Hongkongi, Indo-Hiinasse ja isegi Fili- piinidele.

Kk.

(„Rivista di Aeronautica“.)

Uut välikindlustustööde alal.

Juba kodusõda Hispaanias tõi maasti- kuorganiseerimise ning välikindlustuste konstrueerimise küsimustesse olulisi muu- datusi. Näiteks laskurijao kaevik hajunes võrdlemisi suurel maa-alal ja evis laskuri- pesade kuju. Kaevikud ja ühenduskraavid muutusid viimse võimaluseni kitsaks. Kaevikust kadus laskmiseks ettenähtud aste, kuid meeste varjamiseks lennukikuulipildu- jate hävitava tule eest tekkisid rinnatise- alused koopad („nišid“).

Tule võimsuse kasvamine ja tankide ning lennuväe massiline kasutamine oli põhjuseks, et sõdivad pooled hakkasid ha- jutama mitte ainult laskureid, vaid ka rk- sid, miinipildujaid, tt-relvi ja suurtükiväge. See nõudis nende relvade ešeloneerimist sügavusse ja neile tagavaraposisioonide ehitamist.

Sõjakogemused Läänes töid maastiku- organiseerimise senisesse skeemi omakorda uusi korrektiive. Eeskätt ilmnes tendents

laskurijao kaevik veel rohkem hajutada, jagada ta kaheks osaks — laskurilüli ja kuulipildujakaevik. Nende kaugus üksteisest oleneb maastikust, ulatudes keskmiselt 20—40 meetrini. Kuulipildujalüli tarvis ehitatakse peale selle rida tagavara-kaevikuid. On selge, et sellane hajutamine raskendab laskurijao juhtimist, suurendab mullatööde kvantumit ja pikendab tööde läbiviimise aega. Sellele vaatamata peab tunnistama, et põhimõtteliselt on hajutamise idee siiski õige, sest mahasurumisevahendid arenevad päev-päevalt. Hajutatud kaevik annab kaitsele suurema painduvuse ja sunnib pealetungijat oma jõudusid ja abinõusid killustama. See pidurdab tema edasilikumist ja vähendab pealetungitempot.

Pikeerivate pommituslennukite ilmumine lahinguväljale sundis ette võtma tunduvalt muudatusi maastikuorganiseerimisel suurtükiväe tulepositsioonide rajoonis. Suurtükiväe-kaeviku arenemine käib sama teed, nagu eespool märkisime jalaväe-kaeviku kohta. Ka suurtükiväe-kaevik hajunes üksikute elementide kaupa: alus suurtükile, individuaalsed „rebaseaugud“ meeskonnale ja laskemoonavarjendid. Kui suurtükialus võtta keskpunktiks, siis kujuneb kaeviku raadiuseks 25—30 m pikkune joon. Sellase hajutamisega hõlbustatakse moondamise läbiviimist ja raskendatakse vaenlasele patarei purustamist.

Muidugi pole hajutatud kaevikute kasutamine mingi dogma. Kõik oleneb maastiku iseloomust, kasutadaolevate jõudude ja abinõude arvust jne. Näiteks kaitsele

laial rindel, kui suurtükivägi teotseb üksikute suurtükkidena ja õhukaitse pole küllaldane, on hajutatud kaevik kõigiti õigustatud ja arvatavasti leiab ka laialdast kasutamist.

Kaevikute hajutamine pole muutnud liigseks tagavara-kaevikuid. Viimaste ehitamine on sunduslik, sest jala- ja suurtükiväe tule võimsus üha kasvab.

Lõpuks mõni sõna kergetest varjenditest ja kitsastest kaevikutest. Nagu teada, esinevad viimased sügavate kitsaste kraavidena, olles vahel pealt kaetud, vahel ilma katteta. Seni on püütud nende asetust kooskõlastada vaenlase kuulipildujate võimaliku tulesuunaga, ent täiel määral pole see nüüd enam võimalik, sest kuulipilduja-tuld võib oodata ka tankidelt ja lennukitelt. See asjaolu sunnib ka neid kaevikuid jaotama üksikosadeks ja andma neile murdjoone kuju. Neis tuleb ehitada „pesi“, kus mehed võiksid puhata kas istudes või poollamades. Need pesad asetsevad malekorras kaeviku esi- ja tagaseina sees, üksteisest 3—5 meetri kaugusel. Säärane kitsas kaevik vähendab tunduvalt kaotusi.

Praegusaja sõdade kogemused kriipsutavad veel kord alla, et välikindlustustööd moodustavad lahingutegevuse lahutamatu osa kõikidele väeliikidele igas olukorras. Seepärast kõik väeliigid (mitte ainult pioneerid!) peavad püüdma edasi arendada ning ajakohastada välikindlustiste vorme ning nende kasutamiseviise.

(„Krasnaja Zvezda“ nr. 190 — 15. 08. 40.).

— ms —

Sõjaväe-ajalehtede sisu tuleb otsustavalt parandada.

Artiklis toodud mõtted on huvipakkuvad ja võivad kasulikuks osutuda meil väeosades seinajaalehtede toimetamisel.

Toimetuse

Väekoondiste ja sõjakoolide ajalehed etendavad Punaväe poliitilisel kasvatamisel ja sõjalisel väljaõppel suurt osa. Diviisi ajakirjandus ja õppeasutiste ajalehed kujutavad endast juhtide käes tõhusat vahendit võitlejate kommunistlikul kasvatamisel. Ilmudes vahetult väeosades, sääl kus vormitakse lahingulist võimsust ja kujundatakse Punaväe sõjaväelasi, on need ajalehed kutsumatud kasvatama võitlejaid kodumaale andumise vaimus, hingestades neid kangelaslikkusele ja luues eeldusi uute saavutiste kät-

tevõitmiseks sõjalisel väljaõppel, propageerides ainult paremat, eesrindlikku ja uut.

Vaatamata Punaväe poliitilise propaganda peajuhatause korduvaile näpunäidetele teotsevad paljud ajalehed puudulikult lahingulise ja poliitilise väljaõppe alal. See on Punaväe ajakirjanduse ebaõige hinde otsene järeldus mõne poliitilise propaganda jaoskonna poolt, kes ei saa aru, millist suurt võimu peidab endas trükisõna. Mõned poliitorganid väljendavad äärmiselt ebaõiget arusaamist väekoondiste ja õppeasutiste ajakirjade tähtsusest, nende sisu ja suuna iseloomust.

Nii ei saada aru, et diviisi ajaleht pole ette nähtud mitte vanemale ja keskmisele

juhtivale koosseisule, vaid punaväelastele ja nooremaile juhtidele. Ei saada aru, et diviisi ajaleht peab kirjutama võitlejaist, võitlejaile ja peab valmima võitlejate käte läbi; selle tulemusena mõne ajalehe veerud täituvad väga tihti kirjutistega, mis võib küll huvitada vanemaid juhte, kuid punaväelasele ja nooremale juhile esinevad elutu, halli materjalina.

Osa diviisi ajalehtede toimetajaid unustab, et nad peavad lakkamatult ja veenvalt Punaväes propageerima sõjalist vannet, määrustikke ja eeskirju, võitlema Nõukogude sõjalise distsipliini süvendamise eest ja kasvatama võitlejais Nõukogude patriotismi kõrgeid tundeid. Veel enam: mõned toimetajad, selle asemel et tugevdada juhtiva koosseisu autoriteeti ja võidelda lahingukäskude täpse täitmise eest, laskuvad üksikute juhtide kritiseerimise teele. Selles pole raske veenduda, heites pilgu näiteks „Stalinski sokoli“ veergudele. See ajaleht võttis endale juhi funktsioonid. Unustades oma kohuse pühalikult kaitsta juhtkonna autoriteeti, pöördub see ajaleht häbenematult juhtide poole toore, lubamatu keelega. „Leitnandi lodevus“, „hoolimatu vanem“, „ebaaus juht“ jne. — sellane on selle ajalehe leksikon. On selge, et sellased kirjutised toovad üldsusele vaid kahju. Need tõkestavad endakriitikat, muutes ajalehe juhtkonna diskrediteerimisvahendiks. Sellased tõigad on talumatud.

Punaväe poliitilise propaganda peajuht I-se liigi komissar sms. Mehlis andis suure tiraažiga sv. ajalehtede toimetamiseks erilise direktiiviga põhjapanevad juhtnõõrid.

„Suure tiraažiga ajalehtede sisu tuleb määrata: väekoondistes — punaväelastele ja nooremale juhtkonnale, õppeasutistes — õpilaste koosseisule, lennukoondistes — nooremale ja keskmisele lendavtehnilisele koosseisule.

Keelata väekoondiste ja õppeasutiste ajalehtedes juhtiva koosseisu arvustamine alates kompülidest (ja neile vasta-

vaist) kõrgemale. Seinalehtedes ja lahingulehtedes — alates jaoülemaist kõrgemale. Punarmee ajakirjandus on kohustatud aitama kaasa juhtkonna autoriteedi süvendamisele, kasvatades võitlejaid käskude vastuvaidlemata täitmise vaimus.“ (Ref. sõrendus).

Eestoodud direktiiviga on kindlaks määratud ka väekoondiste ja õppeasutiste ajalehtede üldine sisu.

Suurt tähelepanu tuleb ajalehtedes pöörata propagandalisele tööle. Süstemaatiline Ülemnõukogu Presiidiumi käskkirja selgitamine ainujuhtimise kindlustamise kohta Punaväes, Riigikaitse Rahvakomissari poolt välja antud käskude selgitamine tervitamise kohta rivis ja väljaspool rivi, sõjaväe vormi korraliku kandmise kohta juhtnõõride andmine, kaebuste korra selgitamine jne., s. o. kõige selle propageerimine, mis tugevdab nõukogude sõjaväelist distsipliini ja ülema kui ainujuhi autoriteeti, — peab moodustama diviisi ajalehtede sisu tuuma (ref. sõrendus).

Kasvatades võitlejaid positiivsete näidetega, peavad diviisi ajalehed suunama üheaegselt kriitika ja endakriitika tule neile punaväelastele, kes lohakalt suhtuvad oma kohustustesse. Ajalehtede ülesandeks on: kohutult „anda pihta“ desorganiseerijaile, sõjalise korra ja distsipliini rikkujatele, kes teadlikult või ebateadlikult uuristavad üksuste sõjalise tugevuse aluseid.

Ajalehtede tähtsus on väga suur sotsialistliku võistluse õhutamisel üksikute võitlejate ja allüksuste vahel. Siin on diviisi ajalehtedel lahti suur tegevusväli, tutvustades oma lugejaid esirindlike õpilastega, laialdaselt populariseerides eeskujulikke, kriipsutades alla võitlejate ja nooremate juhtide omaalgatust, osata näha ja õigeaegselt toetada kõike uut ja head, mis toimub sotsialistlikul võistlusel... **E. V.**

NATSIONALISEERITUD

A-s. „Rauaniit“ ja A-s. „Cotton“

TALLINN PÕHJA PST. 7

LADU TELEFONID: „RAUANIIT“ 440-54 „COTTON“ 432-63

Kapral Pension arutab tõsisemaid probleeme.

Erik Laidsaar.

*Viimse võitluse maale
lahing otsustav loob:
võim Internatsionaali
meil ilma uueks loob.*

Hoogse ja temperamentse liiduhümni viimne rida hajus heliseva akordina õhku ja sellele järgnes toon madalamalt:

*Mu isamaa, mu õnn ja rõõm,
kuis kaunis oled sa...*

Tugevad bassid pöörutasid „täpselt kontrapunkti pihta“, nagu armastab ütelda kompani rivilauluinstruktor reamees Väät ja ehkki heledamad häälid ilmselt rivilaulu traditsiooni mõjutusel püüdsid „mis mul nii armas oleks ka“ lause lõppu teravasti ära hammustada, said bassid asjast nii üle, et kiirustasid ka omalt poolt ja kodumaahümni salm lõppes üldise rahuloluga. Kõlas käsklus „rivitult!“ ja läbi oligi see iga päeva pidulikult veerandtund — õhtune loendus. Aegamööda haihtusid mehedki. Kes läks nokitses midagi oma voodi juures, kes nõelus pükstele lappi, kes luges midagi. Jäi ainult grupp sõdureid kompani üldruumi akna juurde, kusjuures abikorrapidaja reamees Sookael pakkus igale sõbrale sigareti, kuna ta oli just täna saanud kodunt kirja ja selles ei puudunud õnnekombel traditsiooniline „roosa“ paber. Mehed istuvad kes taburetil, kes lihtsalt aknalaul ja veavad esimesi mahve nautides.

— Aga tänane „Internatsionaal“ läks juba üsna libedasti! lausub lõpuks reamees Väät. Ning otsekui oleksid kõik olnud mõtetega nii või teisiti äsjamöödunud loenduse juures, muutub jutlemine elavaks.

PENSION (mõtlikult): Seda küll. Vaat, algul ei olnud poistel viis ega sõnad selged. Nüüd on juba peas. Ainult...

VÄÄT: Mis sa pidid ütlemas? Lõpeta lause ära!

PENSION: Pidin ütlemas seda, et „Internatsionaali“ eestikeelsed sõnad vajavad korrigeerimist. Nad ei ole keeleliselt kuigi korras.

NÜBLIK: P... ole ka ime. Mõle, millal see laul on eesti keelde tõlgitud.

PENSION: Just-just! Eks tollal, kui Pöggelmann sõnad tõlkis, oli eesti keel pisut teissugune. Meil näiteks on nüüd juba selge vahe, mis tähendab „ilm“ ja mis tähendab „maailm“. Ja kui sa nüüd laulad, et internatsionaal meil „ilma uueks

loob“, siis tahes-tahtmata kisub mõtted sellele, et näis, kas homme on ilus ilm.

VÄÄT: Tõepoolest, siin aitaks väikesest parandustest. „Meil ilma uueks loob“ asemel „maailma uueks loob“ ja ongi valmis. Pealegi muusikaliselt on uus vorm kõlavam, kuna lause vokaalrõhk langeb silbile „maa-“.

PENSION: See on tõsi! Kohe näha, et oled muusikamees!

SOOKOEL: Igatahes. Seda küll, mis te räägite. Aga mina hoopis mõtlen, et...

PENSION: Nonohh? Milline üllatus? Seda ma poleks uskunud, hehee!

SOOKAEL: See tähendab, kuidas?... Mida sa poleks uskunudki?

PENSION: Noh, üks ikka seda, et sa ka mõnikord mõtled...

SOOKAEL (lõõb käega): Ahh, egas sinuga saa rääkida. (jäeb tusaselt vait).

VÄÄT: Sa, Sookael, ära pane teda tähelegi. Las seltsimees kapral teeb nalja niipalju kui tahab. Ütle, mis sa mõtlesid? Kas kah meie uue hümniga kohta?

SOOKAEL: Seda jah.

VÄÄT: No mis sa siis mõtlesid? On sul kah mõni parandusettepanek?

SOOKAEL: Ei, mis seal parandada. Eks targad laulutegijad ise tea, kuidas see laul kõige ilusam on. Ma mõtlesin aga hoopis seda, et need sõnad minu meelest nagu üleüldse ei passi.

VÄÄT (peagu kokkunenult ringi vaadates): Kuule Sookael, kas sa oled purjus või? Mis hullu juttu sa ajad! Kui keegi kõrvalt kuuleks...

PENSION: Eks ma ütelnud, et kui Sookael juba mõtlema hakkab, siis on kuri karjas.

VÄÄT: Kuule Sookael, seleta mõistlikult, kust sa niisuguse imeliku mõtte võtsid?

SOOKAEL: Ei-noh, mis seal võtta või... eks ma murrin oma pead selle kallal juba sellest peale, kui me „Internatsionaali“ laulma hakkasime loendustel... Vaata, eks see ole ju imelik, et peame laulma kohe algusest sedasi, et „Nüüd üles, keda needus rõhub, nälg, orjus ikkes hoiavad“.

VÄÄT: Noh, ja siis?

SOOKAEL: Mina riskeerin seda asja nii, et

vaata, siamaani, see tähendab, kui me pidime elama selle kapitalistliku klike päka all, kes töörahva tööpoolest ikkes hoidis ja näljäs pidas, oli täitsa õigus, kui me sedasi laulsime. „Internatsionaal“ oli meie võitlusalul; sellega meie, kuidas ütelda, koondasime omi ridu otustavaks võitluseks. Ja ma saan aru ja kujutan ette, kuidas meie kaaskodanikud-poliitvangid vanglasis esimesel mail ja oktoobri-mälestuspäevadel laulsid „Internatsionaali“ ja kuidas neid selle eest näljutati ja peksti ja pimedasse kartsu pandi ja kui ma sedasi mõtlen, siis, kassa tead, tuleb kas või pisar silmi, sest hirmus needus rõhus töötavat rahvast ja selle eest võitlejaid ja nad olid ikkes ja näljäs.

VÄÄT: Sookael, sa räägid ju nagu raamatust!

NÜBLIK: E... ega Sookael juba midu suud lahti ei teegi, kui tal midagi ü... ütelda ei ole.

VÄÄT: Seda ma näen. Kuid sa pole ju veel lõpetanud, Sookael.

SOOKAEL: Mis seal siis enam. Nüüd, kus me enam ei ole orjad ja enam ei nälgigi ega pole ikkes, peaks olema üks teine laul. Me oleme ju nüüd kõige vabam rahvas maailmas ja kuulume riiki, mis on töötava rahva riik. Meid ei pääse enam rõhuma keegi ja ikkesse ei saa meid panna enam ükski. Selle eest seisab juba hea suur Punavägi, kelle hulka kuulume meiegi kas otseselt või mõne teise nime all, see pole veel selge ja see on sisuliselt ka üksta kama. Sisuliselt on asi nii, et igamees tunneb olevat oma püha kohuse kaitsta suurt Nõukogude rahvaste liitu ja kui sihukesed vennad, nagu me oleme näinud ja näeme iga päev Punaväe seltsimehi ja meie ise alati valvel oleme, siis tahaksin ma näha, kes hüppab meile vuntsi või missugune kapitalism meile veel kaela peale kukkuda saab. (Muutub ägedaks ja põrutab rusikaga lauale). Vaata, tead, m i n a enam rõhutute klassi kuuluda ei saa, sest et mingisugune rõhumine võib tulla ainult üle minu laiba. Ja sellepärast ma mõtlesingi ja riskeerisin, et kui ma olen vaba inime ja kuulun maailma kõige vabama ja õnnelikuma riigi kodanike hulka, mispärast peaksin ma siis laulma niisuke sõnu, et „needus rõhub“ ja „nälg“ ja „orjus“?

VÄÄT: Hmm... jaaa... Vaata, sellest

küljest muidugi... võib ju mõni kah asjasse suhtuda...

PENSION: Ega ikka ei või küll!

VÄÄT: Kuidas nii? Sookaela mõttekäik on ju täiesti loogiline!

PENSION: Loogiline küll, aga egoistlik! Kitsa silmaringi tunnus!

SOOKAEL: Vaata, Pension, ma ei tea, kuidas sina seda asja seletad, või kuidas sa aru saad, aga mina olen lihtne inime, nagu sa tead, ja räägin seda, mis ma mõtlen. Ja kui ma ütlen, et ma ei tunne ennast enam rõhutud olevat, siis see nii ka on. Vaat siamaani ma olin rõhutud ja mu vanamees oli ühtevalu tööta, või kui tööta ei olnud, siis pidi tegema ärisse tööd niisuke sanditatu eest, et kas või karga nahast välja, aga näe, nüüd enam ei ole.

PENSION: Vaata, Sookael, ega ma sulle paha pärast räägi, et sa kitsa silmaringiga ja egoistlik oled. Ega see pole sinu süü. Sa lihtsalt oled haaranud asjal ühest küljest kinni ja ehitanud kogu oma mõtlemise selle ühe külje peale.

SOOKAEL: No mihuke see teine külg siis on?

PENSION: Teine külg on see, et „Internatsionaal“ ei ole mitte mingisugune riigi hümn. „Internatsionaal“ on kogu maailma töötava rahva hümn, tööliste hümn, kes kõik on vennad, olgu ta portugallane, venelane, hiinlane, neeger, eestlane, indiaanlane või inglane. See on töötava i n i m k o n n a hümn ja Nõukogude Liit on ta võtnud oma hümniks seepärast, et Liit on esimene, kes selle hümn nõudmised realiseeris. Nõukogude Liit ei ole niisugune riik, nagu olid riigid vanaasti, kus oli üks keiser ja teised olid alamad ning kus siis riigil oli sihuke hümn, et elagu meie keiser, suregu kõik ta vaenlased ja et ainult meie maa on see ainus ilus ja mõistlik maa. „Internatsionaal“, nagu nimigi juba ütleb, ei kuulu ühelegi rahvale ega rahvusele, ta kuulub kõigile. Ja kuna kaugelki kõik maailma rahvad ei ole veel saavutanud vabadust nagu Nõukogude Liidu rahvad ja nendega koos ka meie, siis peab iga teadlik vabaduse pooldaja ja töö austaja ikka ja alati laulma, nii, et kuuleks kogu maailm: Nüüd üles, keda needus rõhub, nälg, orjus ikkes hoivavad! Vaat, nii on asi, kallid seltsimees Sookael.

SOOKAEL: Nojaa... kui jälle sedasi võtta...

PENSION: Muidugi sedasi. Nõukogude Liit ei ole kade. Ega ta ei taha kogu vabadust ainult endale. Ja seepärast ta ei mõtle ka hümnid lauldes ainult enesele, vaid kõigile töötavatele inimestele maailmas.

SOOKAEL: Nojah, kui sedasi... kui see „Internatsionaal“ polegi selles mõttes hümn, nagu neil teistel...

PENSION: Muidugi ei ole. Kuidas riik, nõnda hümn. Kapitalistlikul orjade riigil on küüned ainult enda poole ja samuti nende hümnilgi. Meil lauldi kah siitamaani „Su üle Jumal valvaku“ — nii ilusti valvas küll, eks ole? Hehehh! Kas teate, seltsimehed, ma ei ole niisugune inimene, kes vägisi norib või püüab vimma kiskuda, aga hing kargab täis küll, kui mõtled kõigele sellele ajale tagasi. Olgu usk iga inimese eraasi ja uskugu igaüks seda, mis ta tahab ja mida dikteerib talle ta mõistus, uskugu või puupakku ja kummardagu oinasarve, aga kui üks riik võtab kätte ja kuulutab, et politsei hakkab nõudma sundkorras sisse kirikumakse, ka siis, kui inimene ei taha, siis tuleb vahel sihuke tuline viha, et, karga kas või nahast välja.

NÜBLIK: S... see on puht... äriiline küsimus.

PENSION: No muidugi. Äri, see on peaasi. Kuidas saaks aga töötava inimese kulul ilma vaevata teenida. Ja seepärast ütlen mina kategooriliselt, et mina Eesti hümnid kolmandat salmi enam ei laula. Kaht esimest pean endiselt kalliks ja laulan neid hõrduses, sest minu isamaa on mulle õnn ja rõõm niisamuti nagu iga teise inimese isamaa on temale kallim kõigist maadest maailmas. Ja et ta on mind sünnitand ja üles kasvatand, see on kah õigus, ja selle eest mina tänan teda alati ja jään talle ka surmani truuks. See on minu püha kohus ja minu sisemine veendumus, aga igasugused jumalad, olgu nad puust, kivist või savist või valge habemega jehoovad jäägu ainult tumedate ja arenemata inimeste kollitamiseks. Meie uues ühiskonnas, kus valitseb teadus ja töö, ei tohi neil olla enam kohta.

VÄÄT: Seda... Pension, kas sa oled kuskilt lugend, või?

PENSION: Ei ole. Ma ei tea, kuidas on sellega praegu lood ametlikult, kuid ma tunnen, et olen eesti rahvaväe sõdur ja et nüüd võin ometi ka mina avalikult oma arvamisi avaldada. Meie pole, muidugi, saanud mingit teadlikku kooli sotsiaalküsimusis ja võime mõnigi kord

eksida, kuid siis tullakse ja tehakse meile meie eksitus selgeks ja seletatakse asi puhtalt ära.

NÜBLIK: Vaat... s... see kooli küsimus ongi see k... kõige narrim.

VÄÄT: See tähendab — mis mõttes?

NÜBLIK: Aga vaat, selles mõttes, et k... kui meie oleksime saanud juba noorest peale õige kasvatuse, s... siis ei tarvitseks meil väga paljude küsimuste juures enam juurelda ja ise järeldusi leida, vaid need oleksid meile selged juba nõndaütelda maast madalast.

PENSION: Ja võiksime selle energia, mis praegu kulub kõige algelisemate uute tõeade avastamiseks, kulutada endi edasiarendamisele.

SOOKAEL: Nojaa, vaata, eks siin ole sul, Pension, õigus küll. Näe, eks mul olnudki sihuke pauk, et mõtlesin korraks lugeda läbi selle Marksi „Kapitali“ ja saingi teise suure surmaga kogust kätte, aga ei minust tema lugejat saanud. Lihtsalt ei tea pooligi asju, millest seal kirjutatakse. Mõisted on puha tumedad ja peaks olema sõnastik kõrval, kui loed.

NÜBLIK: Selles on Sookaelal õigus. „K... kapitalis“ on tõepoolest palju majandusteaduslike termineid ja muidki asju, millest lihtlugeja aru ei saa.

PENSION: No näete, seal see ongi! Ometi on Sookael kuueklassilise algkooli lõpetanud.

SOOKAEL: Igatahes.

PENSION: Ta on õppinud ka usuõpetust.

SOOKAEL: Narr, no kuidas muidu. Ühel aastal oli järeleksamgi. Terve suve tuupisin ja kordasin.

PENSION: Näete siis. Koolis õpetati ja raisati aega igasugusele rämpsule. Seletati, kuidas Jehoova tegi maailma kuue päevaga ja kuidas esimese inimese poeg läks võõrale maale ja abiellus — tont teab kellega, sest sellesama piibli loo järgi teisi inimesi ei olnudki veel. Seletati veel muidki igasuguseid vanu muinasjutte tõsise näoga, peeti palvusi ja raisati aega...

SOOKAEL: Ei-noh, eks mõnd asja ikka õpetati kah...

PENSION: Heaküll, heaküll, ma ei räägi praegu ainult sinust. Ma räägin koos sellega kõigist neist kodanikest, kes on pidanud olude ja majanduslikkude raskuste sunnil oma haridustee kuueklassilise algkooli või veelgi väiksema mariga lõpetama. Nad võivad sulle praegu küll jutustada ilusaid lugusid Moo-

sesest ja Aabramist ja Saarast, aga kui ütled talle sõna „kommunist“, siis kohkub ta ja läheb näost valgeks. Sest ta pole sotsiaalküsimusis saanud ühtki õppetundi ja talle on tuubitud sisse, et kommunist, see on sihuke tegelane, kes aina kõnnib, pussnuga risti hammaste vahel ja kus keegi on midagi saavutanud oma töö ja vaevaga, võtab selle ära. Nii on meile kogu aeg sisendatud kommunismi mõistet ja siis pole ime, kui paljud kaaskodanikud ei suuda veel praegu mõista uut aega ja seda, et kommunismile üleminek tähendab sootuks uue ja õnnelikuma elujärje algust. Nad lihtsalt on kui silmita kutsikad, kellele ei ole antud võimalust näha valgust. Ja sellepärast peaksime meie praegusel üleminekuajal olema mitte nii väga sallimatud nende meie kaaskodanike vastu, kes kõhklevad ega julge kaasa tulla. Nad lihtsalt ei tea, neile pole sellest keegi varem rääkinud ja nad ei saa aru, milles asi tegelikult seisab.

SOOKAEL: Noojah. Eks kasvatus on ju see, mille najal inimene elus ise samme astuma hakkab.

PENSION: Just. Meie tulime sõjaväkke nagu lambakarj. Siin drilliti meile pöörded ja püssivõtted kätte ning asi oli klaar. Vahel tuli rivilaulu kah teha, see oli kõik.

VÄÄT: Oi, poisid, poisid, eks me kõnelus alanudki laulust! Ja kuhu te nüüd juba välja olete jõudnud?

PENSION: Noojah, laul ongi õieti põhjuseks, et me siia jutlema jäime.

VÄÄT: Just. Ja kuna jutt nüüd laulule tagasi on läinud, siis pean lisama omaltki poolt, et nähtavasti kogu see surutis, mis meil lasus seni, on mõjunud pidurdavalt ka heliloojatele. Mitte ühtki lauldavat rivilaulu pole meile viimastel aastakümnetel juure tekkinud. Kas või ulu — ikka needsamad viisid ja laulud, mida lauldi juba õndsas ärkamisajal.

PENSION: Jälle õigus! Venita neid igasuguseid tont teab kust laenatud viise ühtevalu. Tehti küll igasuguseid võistlusi ühis- ja marsilaulude saamiseks, aga midagi ei tulnud välja.

SOOKAEL: Küllap see põhjus on selge. Katsu sa ülistada või kiita midagi, mida sa ise ei usu. Ei kuku välja, tuleb nigel. Nii oli nende lauludegagi. Aga vaat, kuula ainult mõnd kas või Dunajevski marsilaulu — ehh, kas teate, jalad võtab vägisi liikuma.

VÄÄT: Noh, loodame, et küllap kerkib nüüd meilegi oma Dunajevskeid, kelle laule on lust poistele kompanis õpetada.

PENSION: Kindlasti. Tõelise päikese paistel võrsub iga taimgi sootuks teistmoodi kui mingis triiphones, kus kunstlik valgus ainult mõnele vesisele kurgile peale paistab.

SOOKAEL: Kas teate, seltsimehed, kui seda asja nii mõtlema ja arutama hakata, siis tõesti on kahju, et me oleme sündinud siia maailma liig vara — kakskümmend aastat varem kui õigus.

VÄÄT: Kuidas sa seda mõtled?

SOOKAEL: Just nii, nagu Pensioni, kui mineval korral liini vedasime. Tema ütles, et siis oleks tema ja mina võinud täna vabalt olla juba Nõukogude Liidu kangelased.

VÄÄT: Hohoo...

PENSION: Igatahes! Ma ei leia, et siin oleks midagi naerda!

VÄÄT: Mis seal nüüd naerda või...

SOOKAEL: Mina jälle mõtlesin sedasi, et kui mul näiteks oleks olnud omal ajal kõik need võimalused arenemiseks, mis on praegusaja noortel, siis oleks minugagi kõik teisiti. Mis sellest, et koolis vahest ehk ei olekski õppinud kõike vajalikku, aga ma oleksin olnud komnoor ja tulnud sõjaväeteenistusse sootuks teise inimesena.

PENSION: Vaat, kus ütlesid õige sõna. Komnoorte organisatsioon on just selleks, et kasvatada sotsialistlikule ühiskonnale teadlikke ja vastutustundelisi kodanikke

SOOKAEL: No jah. Ja kui mina oleksin olnud komnoor, siis poleks mul ka praegu vaja kõike seda tagant järele õppida, mis praegusaja noored juba kasvuaas selgeks saavad. Ehh, kas teate, seltsimehed, päris hing läheb täis, kui sellele kõigele mõelda. (paus)

PENSION: (mõtlikult) Jaa... ega midagi pole teha. Ajaloos on ikka oma halvad ajad, head ajad ja üleminekuajad. Et meie oleme sattunud just sellasesse üleminekuajaga, see pole meie süü. Õieti ütelda, on see meile teatavaks aukski, et just meie saame olla need, kes peavad ajama esimesi vagusid vabasse mulda. Seda enam nõuab see meilt pingutusi ja neid peab armastama iga tõsine töömees. Meie peame olema komnoored nõndaütelda tagant järele, et saaksime samasugusteks teadlikeks kodanikeks, nagu on meie seltsimehed Punaväes. Peame olema tõelised stahhaanovlased, et jõuda järele ja sammuda

da kaasas tänapäevaga ja — pagan võtaks, ma tahaks näha, milline on see raskus, millest üks eesti rahva poeg üle ei saa, kui ta tahab! (põrutab rusikaga lauale)

TEISED: Õigus, Pension, õigus!

PENSION: Tänaest päevast — press peale!

TEISED: Nõus!

PENSION: Viime Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi esirinda liiduvabariikide seas!

NÜBLIK: S...selle peale käsi, Pension. S...see on esimene m...mõistlik jutt, mis sa oled rääkinud m...minu kuuldes!

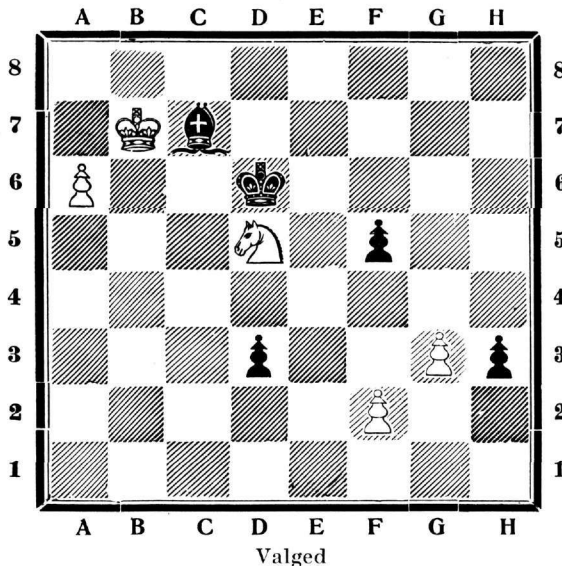
MALE.

Toimetaja K. Rootare.

Ülesanne nr. 21.

Koostanud A. Bagijan („64“, 1940).

Mustad

Valged

Valged algavad ja võidavad. Lahendus ilmub järgmises numbris.

Ülesande nr. 20 lahendus.

1. Re5—c6+ Kd8—c7 2. Rc6:b8 Rb7—c5 3. Ra4:c5 Oa1—d4+! (Kui kohe de, siis 4. Va7+ ja 5. Va1; mustad kahivad oda seepärast, et arvavad võitvat vankri.) 4. Ke3:d4 d6:c5+ 5. Kd4—d5! (seda etturit on tähtis alal hoida!) 5... Kc7—b7 6. Rb8—a6! Kb7:a8 7. Kd5—c6 c5—c4 8. Kc6—c7 c1—c3 9. Kc7—c8 c3—c2 10. Ra6—c7 matt.

Nõukogude malekunst.*

(Järg.)

P. Keres ja S. Flohr.

Palju uut on toonud nõukogude maletajad prantsuse avangu teooriasse. Lasker-Maroczi (New York, 1924) tuntud partii järgi peeti va-

* Vt. „Sõdur“ nr. 33-34, 1940.

rianti 1. e4 e6 2. d4 d5 3. Rc3 Ob4 4. e5 c5 5. a3 ed 6. a6 dc 7. bc Lc7 8. Rf3 jne. mustadele kasulikuks. 1931. a. katsetas Judovič Botvinniku vastu Slonimi soovitatud käiku 6. Ld1:d4, mis osutus aga valgetele ebasoodsaks jätku 6... Rc6 7. Ob5 Oa5 tõltu. Õiget süsteemi selles variandis kasutas Rauzer 1933. a. VIII üleliidulistel maleesivõistlustel. Ta tõestas, et 7. bc osutub tempo kaotuseks ja tehes selle asemel tugeva käigu 7. Rg1—f3! purustas oma vastase. Selle partii järele kadus moest süsteem seoses 5... c5:d4. Väga sageli mängitakse nüüd 5... O:c3+ 6. bc Re7. Pärast edasise 7. Lg4 soovitatav Botvinnik külmaverelist jätku 7... c5:d4, mis praktilisel katsel edukalt vastu pidanud.

Käiku 4. Od3 peeti küllaltki ohtuks, kuna mustad võivad vastata 4... c5 5. ed L:d5. Sellele seisule tegi hoolsa analüüsi Moskva kooliõpilane Kondratjev mille tulemusena avastus võimalus teravmeelseks etturikahinguks: 6. Od2 O:c3 (pärast 6... L:d4 7. Rf3 on valgeil etturi eest suur arenguülekaal) 7. O:c3 cd (või kohe 7... L:g2 8. Lf3 L:f3 9. R:f3 cd 10. R:d4 paljude ähvardustega) 8. O:d4 L:g2 9. Lf3 L:f3 10. R:f3 f6 11. Vg1 Kf7 12. Oe4 järgneva 0—0—0, ja avangarengu lõpetamisel peavad mustad ületama tunduvald raskusi. Valgete seisu kompenseerib täielikult kahitud ettur. Kääk 6. Od2! väärrib maailmameistrit!

Pärast 1. e4 e6 2. d4 d5 3. Rc3 Rf6 4. Og5 Oe7 5. e5 Rfd7 6. h4 f6 7. Od3 tekib Šatar-Alehhini atakk. Seda seisu peeti mustadele väga ohtlikuks. Ent lähtudes põhimõttest, et rünnak on parim kaitse, leidsid Belavenets ja Judovič ühiselt käigu 7... c7—c5!, mis ennast õigustas väärtuslikus partiiis Panov-Judovič (Tbilisi, 1937). Partii jätkus järgmiselt: 8. Lh5+ Kf8 9. R:d5 fg 10. Vh3 g4 11. Rf4 R:e5 12. de gh 13. O:h7 V:h7 14. L:h7 h2. See originaalne partii (eriti pikantne on f-etturi marss kuni väljani h2) on tüüpiliseks näiteks nõukogude meistrite ettevõtlikule stiilile.

Selle valgetele kohutava kaotuse tulemusena käik 7. Od3 sai kõrvale heidetud ja vajalikuks osutusid uute teede otsingud, nagu näiteks meister Silič'i väljatöötatud süsteem 7. Lh5+ g6 8. ef! jne. (kui 8... gh, siis 9. fe).

Ka teistes prantsuse avangu jätkudes on nõukogude meistrid avastanud uusi võimalusi.

Sitsiilia avangus on samuti nii mustadele kui ka valgetele näidatud uusi avangurengu võimalusi. Tänu nõukogude meistrite pingutustele on väga populaarseks muutunud draakoni variant. Selle „taassünni“ ajalugu on järgmine.

Pärast avangkäike 1. e4 c5 2. Rf3 Rc6 3. d4 cd 4. R:d4 Rf6 5. Rc3 d6 tegi Rauzer mustadele väga ebameeldiva käigu 6. Oc1—g5, millega takistas g6 (O:f6 tõttu) ja sundis musti üle minema teistesse avanguvariantidesse. Rauzeri käigust häiritud nõukogude meistrid avastasid käigu, millega siiski võimaldus saavutada draakoni variandi ehitust. Selleks käiguks osutus 2... d6 ja edasi 3. d4 cd 4. R:d4 Rf6 5. Rc3 g6 jne.

Palju katseid on tehtud draakoni variandi vastase afaki kõvendamiseks, ent vääramatu eduga on seda varianti kasutatud turniiridel. Rauzer soovitas valgetele järgmist avanguehitust: 6. f3 Og7 7. Oe3 0—0 8. Ld2 Rc6 9. 0—0—0 järgneva etturiteriinnakuga mustade kuningatiivale. Selle ohtliku rünnaku vastu leidis Lisitsõn järgmise pingetlahendava süsteemi: 9... R:d4 10. O:d4 La5 11. Kb1 c5 12. Oe3 Oe6, mille järele valged ei saa jätkata 13. L:d6?, 13... O:a2+ tõttu ja 14... Vd8. Pärast 13. Rd5 saavutavad valged ainult võrdsuse. Lisitsõn on kaine meister, kalduv positsioonilisele mängustiilile.

1. järgu maletaja Konstantinovskij soovitas elavat atakeerivat jätku 9. ... d5 (Lisitsõni 9. ... R:d4 asemel), mis seoses huvitava etturikahinguga. Peale 9. ... d5 10. R:c6 bc 11. ed cd 12. R:d5 R:d5 13. L:d5 Lc7 14. Lc5 (või 14. L:a8 Of5 15. L:f8+ K:f8 16. Vd2 Lb8 heade võimalustega mustadele) 14. ... Lb7 15. La3 Vb8 16. c3 Of5 on mustadel kahitud etturi eest head väljavaated. Väga teravmeelne!

Lövenfiš katsetas I. Rabinoviči vastu (SSSR XI esivõistlused, 1939) jätku 6. f2—f4 ja pealiskaudse vastuse 6. ... Og7 tõttu saavutas käiguga 7. e4—e5 tunduva paremuse. Siin oleks mustad pidanud mängima 6. ... Rbd7 või 6. ... Rc6.

Suurt tähtsust evib üks peavariantidest. Pärast avangkäike 1. e4 c5 2. Rf3 d6 3. d4 cd 4. R:d4 Rf6 5. Rc3 g6 6. Oe2 Rc6 7. f4 Og7 8. Oe3 0—0 9. Rb3 Oe6 leidis Moskva maletaja P. Rabinovič käigu 10. g2—g4, mille kasutas Alehhin oma ajaloolises partiis Botvinnikuga (Nottingham, 1936). Botvinnik avastas siin järgmise vastumürgi: 10. ... d5 11. f5 Oc8 12. ed Rb4 13. d6 L:d6 14. Oc5 Lf4 15. Vf1 L:h2 16. O:b4 R:g4 17. O:g4 Lg3+ 18. Vf2 Lg1+ 19. Vf1 ja see sensatsiooniline partii — lühike, ent sisult rikkalik — lõppes pideva tulistamisega viiki.

Belavenets soovib järgmist positsioonilist manöövrit: 6. f3 Og7 7. Oe3 0—0 8. Oe2 Rc6 9. Rb3 Oe6 10. Rd5 soliidse ja hea mänguga valgetele. Lövenfiš, soovides vältida käiku Rd5, jätkas 9. ... d5, ent pärast 10. ed Rb4 11. d6 L:d6 12. Oc5 L:d1+ 13. V:d1 Rc6 14. Ob5 saavutas Belavenets selge paremuse (treeningturniir Moskvas, 1939).

Grünfeldi kaitse on paljude aastate vältel olnud spetsialistide õppe- ja diskuteerimise esemeks. Ka selles avangus on nõukogude meistrid ütelnud oma kaaluva sõna. Õige kaua peeti mustadele ohtlikuks jätku 1. d4 Rf6 2. c4 g6 3. Rc3 d5 4. Of4 Og7 5. e3 0—0 6. Lb3 c6 ja mustadel on raske seis. Botvinnik soovitas siin huvitavat vastumängu, mis seoses etturikahinguga: 6. ... c5 7. cd cd 8. ed Rbd7 (Botvinnik-Lövenfiš'i matš 1937. a.; selle partii Botvinnik kaotas, ent mitte avanguvariandi tõttu).

Hea mängu saavutavad mustad samuti ka pärast 7. dc Re4 (Capablanca-Flohr, Amsterdam, 1938). Seejärele, kui Botvinniku käik 6. ... c5 ennast õigustas, katsetas Capablanca samal turniiril jätku 6. Vc1. Tema vastane Reževskij vastas siiski 6. ... c5 ja pärast 7. dc La5 8. cd Vfd8 9. La4 L:a4 10. R:a4 R:d5 saavutas parema partiiseisu.

Nõukogude maletajad võtsid Capablanca käigu 6. Vc1 üksikasjalisele järeleuurimisele. Partiiis Toluš-Botvinnik (SSSR XI esivõistlused, 1939. a.) pärast 6. Vc1 c5 7. dc La5 8. cd Vfd8 võtsid valged kasutusele „kõvenduse“: 9. Ld2 R:d5 10. Oc7. Ootamatu, ent mitte küllaldane! Botvinnik vastas teravmeelse „kontra-ootamatusega“: 10. ... Lc7 11. R:d5 V:d5! 12. L:d5 Oe6. Kvaliteedi eest on mustadel rünnak ja tunduv edu arengus. Partii võitis Botvinnik hiilgavas stiilis.

Ent siiski on Capablanca käik 6. Vc1 nähtavasti hea, ainult, et valged peavad pärast 6. ... c5 7. dc La5 8. cd Vfd8 jätkama 9. Of1—c4 nagu soovib 1. järgu maletaja Orobeiko. Ta toob järgmise valgetele kasuliku variandi: 9. Oc4 Oe6 10. La4 L:a4 11. R:a4 R:d5 12. Rf3 R:f4 13. ef Oc4 14. V:c4. Ent seisu võimalused pole seega veel ammutatud, kuna pärast 14. ... b5 15. cb ab on valgeil ainult

võrdne mäng. Moskvalane Polkvoi leidis valgetele teravmeelse võimaluse: pärast 9. Oc4 Oe6 järgneb peen käik 10. b2—b4! ja edasi 10. ... L:b4 11. Lb3 L:b3 12. O:b3. Nüüd ei saa mustad mängida 12. ... R:d5, kuna pärast 13. R:d5 O:d5 14. Vd1 nad kaotavad taguri. Seepärast nad peavad jätkama 12. ... Od7. Valged võivad ka katsetada alal hoida oma liigset etturit, kuigi see pole nii lihtne. Igal juhul — käik 10. b4 on väga teravmeelne leiutus!

Leningradi kooliõpilane Maslov soovib isegi jätku 9. Oc4 Oe6 10. de V:d1+ 11. V:d1 fe 12. O:e6+ Kf8 13. Rf3 järgneva 0—0, ja mustadel pole kerge pareerida valgete ähvardusi.

Pärast 1. d4 Rf6 2. c4 g6 3. Rc3 d5 4. Lb3 c6 valged, kasutades Lövenfiš'i käiku 5. Oc1—g5, saavutasid edu Moskvas 1935. a. peetud rahvusvahelisel maleturniiril. Ent 1936. a. tõestas Judovič vastupidist järgmiselt: 5. Og5 dc 6. L:c4 b5 7. Ld3 Of5 8. e4 (pärast 8. Ld1 b4 ei vääri valgete seis kadestamist) 8. ... R:e4 9. R:e4 Ld5 10. f3 O:e4 11. fe L:g5 12. Rh3 Lh6 ja mustadel pole midagi karta.

Schlechteri kaitsele suurmeister Lövenfiš ja meistrid Alartortsev, Belavenets ja Judovič töötlesid järgmise süsteemi: 1. d4 Rf6 2. c4 g6 3. Rc3 d5 4. Rf3 Og7 5. e3 c6 6. Lb3 ja nüüd soovivad nad tsentri loovutamise asemel jätkata 6. ... e7—e6 ja edasi b7—b6, Ob7 ja c6—c5. See süsteem on ennast paljudes partiides õigustanud. Alartortsev jätkab isegi 5. ... e7—e6, et käigule 6. Lb3 vastata 6. ... Rc6 ähvardusega Ra5. Pärast 7. cd ed saavutavad mustad hea partii, jätkates Rc6—e7—f5—d6 ja c7—c6.

Sageli on täiesti tundmatud maletajad avastanud uusi võimalusi või lükanud ümber meistrite soovitatud käike. Heaks näiteks on Alehhin-Euve matši 6. partii. Pärast 1. d4 d5 2. c4 c6 3. Rc3 dc 4. e4 e5 5. O:c4 ed 6. Rf3 Euve kartis vastu võtta alehhinlikku kahingut (Alehhin arvestas, et juhul 6. ... dc 7. O:f7+ Ke7 8. Lb3 õigustub taguri kahing). Ent Moskva 2. järgu maletaja Gončarov tõestas, et pärast 8. ... c6 9. O:b2 Lb6! lõövad mustad rünnaku tagasi, kuna 10. O:g8 järgneb 10. ... V:g8.

Alehhinliku kahingu korrektsuses oli veendunud rida malemeistreid eriti seetõttu, et see variant oli nähtavasti koduse analüüsi tulemus. Tähelepanu väärib selles variandis jätk 8. ... c6 9. Og5+ Rf6 10. Vad1, mille järele mustadel on ainus võidutee — 10. ... La5+. Nõrgem oluks siin 10. ... Lb6 järgmise huvitava jätku tõttu: 11. e5 L:b3 12. O:b3 Of5 13. 0—0 b1L 14. ef+ gf 15. Vfe1+ Le4 16. Rh4! võrdse mänguga. Seda varianti näitas Flohr 1938. a. Moskvas.

Kõik SSSR'is viibinud välismaised malemeistrid on saanud tunda nõukogude meistrite jõudu. Sageli juba avanguis on külaliste juhtunud eba-meeldivaid ootamatusi. Fine, kes teatavasti kaotab väga harva, sattus 1937. a. Moskvas meistrite-turniiril partiis Judovič'iga järgmisse lõksu: 1. d4 d5 2. c4 e6 3. Rc3 Rf6 4. Rf3 c5 5. Og5 cd 6. R:d4 e5 7. Rdb5 a6 8. R:d5? Fine oletas, et „tabas“ oma vastase, ent pärast 8. ... a6 9. R:f6+ L:f6! ameerika suurmeister, kõigutades pead, mõlgutas mõtteid sellest, mida kõneldakse juhtunust New Yorgis. Teisi muresid temal sel hetkel enam polnud, kuna tagur oli paratamatult kadunud ja ühes sellega ka partii.

Vastutavtoimetaja kolonelleitnant **Johannes Reinola**. Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk**.

„Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk 42. 1940.

NATSJONALISEERITUD
A.S. PABERIVABRIK

„KOIL“

KOHILA 455-17

LUTERMA MÖÖBEL ON KVALITEET

SOOVITAME:

söögitoa-garnituure,
serveerimislaudu,
magamistoa-garnituure,
polstermööbleid,
kabineti-sisseseadeid,
kombineerimismööbleid,
esiku laudu ja toole,
standard-büroomööbleid,
koolimööbleid,
rõdu- ja suvilamööbleid,

eesti rahvustris suvitusgarnituure,
köögimööbleid,
lastetoe-mööbleid,
eriti suuri laste tahvleid,
uudisena laste mängukaste ja suuri mängu-
plokke,
klaveripinke, raadiolaudu,
igat tüüpi toole ja klapptoole,
lamamistoele mitmes hinnas,
kartongivabriku mitmekesiseid tooteid.

**NATSJONALISEERITUD A/S. A. M. LUTHER TOODAB KÕIKI
MÕELDAVAID MÖÖBLITÜÜPE.**

ESINDUSKAUPLUS: TALLINN, VANA POSTI TÄN. 9, TELEFON 446-16.

ESINDUSED:

Tartus: Tartu Eesti Majanduse Ühisus,
Suurturg 9, tel. 35-70.
Pärnus: A/s. Heinr. Puls, Kuninga 19,
tel. 2-56.
Narvas: A/s. J. Puhk & Pojad, Peetriplats
7-a, tel. 27.
Võrus: Joh. Salveste, Jüri 24, tel. 1-32.

Rakveres: Viru Majandusühing, Lai 8, tel. 101.
Petseris: Paul Mägi & E. Nassar, Turuplats
16, tel. 1-15.
Türil: Türi Majandusühing, Viljandi 7, tel. 76.
Viljandis: Lossi 30, tel. 1-59.
Valgas: A/s. J. Puhk & Pojad, Vabaduse 32,
tel. 91.

NATSIONALISEERITUD
KREENHOLMI
PUUVILLASAADUSTE
MANUFAKTUURI
OSAÜHISUS

Asutatud 1857. a.

VABRIKUD:

Kreenholmis, Narva lähedal

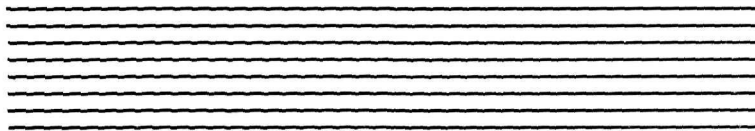
JUHATUS:

Tallinnas, Pikk 68. Tel. 426-63

MÜÜGIKOHT:

*„Kreenbalt“, Tallinn, S. Karja 13
Telefon 425-14*

Müük ainult suurel arvul

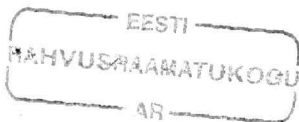
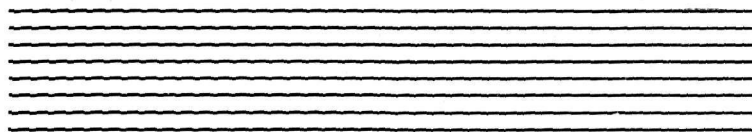

NATSIONALISEERITUD

PÕHJA PABERI-JA PUUPAPI VABRIK

Tartu mnt. 86

Kodukeskjaam 425-80

Raamatukoode
40 - 1032